

รายงานผลการวิจัย
เรื่อง คุณค่าทางวัฒนธรรมของกีฬาไทย
โดย นายฟอง เกศแก้ว

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบันก็คงมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับคนเชื้อชาติอื่น ๆ ทั้งในด้านการแสวงหาอาหารเพื่อการดำรงชีวิต การต่อสู้กับภัยธรรมชาติและภัยอื่น ๆ การสร้างความสัมพันธ์ในหมู่พวกเดียวกันเพื่อความเป็นปึกแผ่นมั่นคงและปลอดภัย การแสวงหาความพึงพอใจหรือความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้รวมกันเข้าเป็นรูปแบบหรือวิถีทางของการดำรงชีวิต และรูปแบบเหล่านี้ได้สืบทอดต่อ ๆ กันมาเรื่อย ๆ มิได้ขาดสาย ตั้งแต่ต้นจนปัจจุบัน

รูปแบบของวิถีทางแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์อาจจะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นตามประเทศ หรือตามลักษณะของพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่างที่ทำให้รูปแบบของการดำรงชีวิตของแต่ละสังคมเข้าไปในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น ลักษณะทางภูมิประเทศ ความเชื่อของมนุษย์ในกลุ่มนั้น เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบของวิถีทางเกี่ยวกับความเป็นอยู่และลักษณะในการดำรงชีวิตของมนุษย์ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา รูปแบบบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วหรือเปลี่ยนไปอย่างมากจนแตกต่างไปจากลักษณะเดิมโดยสิ้นเชิง และรูปแบบบางอย่างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ หรือเปลี่ยนแปลงไปจากลักษณะเดิมบ้างเพียงเล็กน้อย หรือยังมีเค้าของรูปแบบเดิมอยู่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้อาจจะเป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของคนรุ่นหลัง ๆ ต่อมาก็ได้

รูปแบบของวิถีทางแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์นี้เป็นสิ่งเกี่ยวกับมนุษย์ทุกคนและสืบทอดกันมาเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งรวมเรียกว่า "วัฒนธรรม" ทั้งนี้เพราะมรดกทางสังคมดังกล่าวนี้ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ประเพณีซึ่งสอดคล้องกับเบียร์สเตด (Biersted)

และซามูเอลสัน (Samuelson) โก้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมคือส่วนทั้งหมดอันซับซ้อนประกอบ
กันทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาคิดและทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม^๑ ซึ่งจะเห็นได้ว่า
วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และมนุษย์จะเป็นผู้ทะนุบำรุง ภายทอดและเปลี่ยนแปลง
และการที่มนุษย์สามารถสร้างวัฒนธรรมได้ก็เพราะมนุษย์มีลักษณะทางกายและจิตใจเป็น
พิเศษเหนือกว่าสัตว์ทั้งปวง และเพราะมนุษย์มีวัฒนธรรมจึงทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง^๒

เกี่ยวกับวัฒนธรรม เทเลอร์ (Taylor) กล่าวว่าวัฒนธรรมทำให้มนุษย์
แตกต่างไปจากสัตว์อื่น เพราะเรามีภาษา มีสถาบันต่าง ๆ มีศีลธรรม มีจารีตประเพณี
มีการถ่ายทอดเพิ่มพูนสืบต่อกันมา และมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย นอกจากนี้มนุษย์ยัง
สามารถอธิบายความหมายของพฤติกรรมต่าง ๆ และสิ่งต่าง ๆ กับการบอกเล่าหรือ
ประติมากรรมขึ้น เป็นสัญลักษณ์ได้^๓

สำหรับความหมายเฉพาะของคำว่าวัฒนธรรมโดยเฉพาะนั้น อาจจะพิจารณา
ได้ดังต่อไปนี้

ฮิวส์ บัญญาภาพ โก้กล่าวถึงความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" ว่าเป็นคำ
ที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า "ธรรมเป็นต้นเหตุให้เจริญ" หรือ "ธรรมคือ
ความเจริญ"

^๑ Biersted, Robert, Samuelson, Eugene T., Modern Social
Science, Mcgraw Hill Inc., 1964.

^๒ ศัพท์กรร สรุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย, ไทยวัฒนาพานิช, พระนคร :
๒๕๒๓, หน้า ๑๓๘.

^๓ Leonard Broom, Philip Selznick, Sociology, Harper & Row,
1969.

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติพุทธศักราช ๒๔๘๕ ได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้ "วัฒนธรรม" หมายถึงลักษณะที่แสดงความจริงของงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้า ของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

จากลักษณะและความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าวมาแล้วพอจะสรุปได้ว่า "วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์แสดงออกถึงวิถีทางของการดำรงชีวิตในสังคม"

สำหรับคนไทยเราซึ่งมีประวัติความเป็นมาช้านานแล้วนั้น เชื่อว่าคงมีวัฒนธรรมมาแล้วตั้งแต่ต้น เช่นเดียวกัน และวัฒนธรรมของคนไทยก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง น้อยบ้างแล้วแต่รูปแบบของวัฒนธรรมนั้น ๆ วัฒนธรรมแบบใดที่ไม่ดีหลัง ไม่ชดกับสมัย และเป็นผลในทางที่เกื้อกูลแก่ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมวัฒนธรรมนั้น ก็ยังคงมีอยู่ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็เพียงส่วนน้อย วัฒนธรรมแบบใดที่ยังดีหลังชดกับสถานการณ์ปัจจุบันก็ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ดังที่ เสถียรโกเศศ^๑ ได้กล่าวไว้ว่า "วัฒนธรรมหากมีแต่ความคงที่ วัฒนธรรมจะไม่ก้าวหน้าไปได้ ถ้าจะให้เจริญก้าวหน้าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงส่งเสริมบ้าง และวัฒนธรรมอาจจะเปลี่ยนแปลงช้าหรือเร็วก็ได้ขึ้นอยู่กับกาลเวลาและหรือสมาชิกของสังคมนั้น ๆ ว่า จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรือไม่"

จะเห็นได้ว่าการแสดงออกต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำรงชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั้งสิ้น แม้ว่าแต่ละกลุ่ม แต่ละสังคมจะแสดงออกในลักษณะที่แตกต่างกันในสิ่งเดียวกันก็ถือว่าแต่ละลักษณะ เป็นวัฒนธรรมของแต่ละสังคมด้วย

นอกจากนี้วัฒนธรรมมีมากมายหลายรูปแบบหลายประเภทซึ่ง ออเบิร์น (Ogburn) ได้จำแนกวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ประเภท คือ

^๑ เสถียรโกเศศ, วัฒนธรรมเบื้องต้น, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

๑. วัฒนธรรมวัตถุ ซึ่งได้แก่สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น บ้าน รถ โตะ หม้อหุงข้าว เครื่องใช้ต่าง ๆ ตลอดจน รถ ตู้เย็น โทรทัศน์ เครื่องปั้น จรวด เป็นต้น

๒. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ หมายถึง อุดมการณ์ ค่านิยม ประเพณี การปฏิบัติสัมพันธ์กันมาและเป็นที่ยอมรับในชนกลุ่มของตนว่าค้ำงาม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความสนใจ ทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ ซึ่งเป็นนามธรรมที่มองเห็นไม่ได้

จากแนวความคิดของออกเบรนที่จำแนกวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ประเภทอย่างกว้าง ๆ แล้วก็พอจะเห็นลักษณะของวัฒนธรรมทั้ง ๒ ประเภทได้ โดยทั่วไปในสังคมที่เราประสบหรือพบเห็น และพอจะจำแนกได้ว่าอะไร เป็นวัฒนธรรมวัตถุและอะไร เป็นวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ แต่อย่างไรก็ตามยังมีวัฒนธรรมบางอย่างที่เกี่ยวข้องทั้งที่เกี่ยวกับวัตถุ และที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ และมีอยู่เป็นจำนวนมากในสังคมตั้งแต่สมัยโบราณและในสมัยปัจจุบัน

สถานความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยโบราณ นอกจากจะใช้ชีวิตเกี่ยวข้องกับภาระกิจในการดำรงชีวิต เช่นการแสวงหาอาหาร เป็นส่วนใหญ่แล้วยังต้องใช้เวลาในการรักษาที่อยู่อาศัยใช้เวลาประกอบกิจทางสังคม เช่น การสังสรรค์ สนทนา ปรึกษาการทำงาน ระดมพิชิตทางศาสนา ประกอบกิจเพื่อความสนุกสนานด้วยวิธีการต่าง ๆ นอกจากนี้ต้องใช้เวลาในการศึกษาหาความรู้และฝึกฝนศิลปวิทยาการทั้งที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันตัวจากอันตรายที่เกิดขึ้นกับตัวเอง และอันตรายที่เกิดขึ้นกับหมู่พวกหรือประเทศชาติโดยส่วนรวม

ลักษณะของพฤติกรรมทั้งที่เป็นเพื่อความสนุกสนานและเพื่อการป้องกันอันตรายนั้นจะเป็นกิจกรรมประเภทการละเล่นต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่มากมายตามความเหมาะสมของวัยและท้องถิ่น การเล่นที่นิยมกันในวัยเด็กนั้นส่วนใหญ่เป็นการเล่นง่าย ๆ ไม่จำเป็นจะต้องฝึกฝน

William F. Ogburn, Mager F. Nimcoff, Sociology, Hboughton Miftin Co., 1950.

มากนักก็สามารถเล่นได้ จำนวนผู้เล่นไม่ค่อยจะกำหนดตายตัว ลักษณะการเล่นมักจะถ่ายทอด
 ทอดต่อกันไปโดยไม่ตั้งใจ ความสนใจก็มักจะเกิดขึ้นเองจากโอกาสที่ได้มีส่วนใน
 การเล่นลักษณะการเล่นในวัยเด็กมีทั้งประเภทที่ใช้กำลังความแข็งแรง ใช้ไหวพริบ ใช้ความ
 รุ่มร่ามเฟรียง เพราะมีทั้งการเล่นประเภทหมู่และประเภทบุคคล ซึ่งแล้วแต่ผู้เล่นจะเลือก
 เล่นตามความพอใจหรือตามความเหมาะสมในสถานการณ์นั้น ๆ ลักษณะการเล่นของเด็ก
 ทุกอย่างถูกประเภทที่ถ่ายทอดกันไว้ก่อน ๆ มา ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางกาย
 พัฒนาการทางจิตใจและเป็นวิถีทางแห่งกระบวนการทางสังคมแล้วยังถือว่าเป็นลักษณะและรูปแบบทางวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งด้วย

การเล่นเพื่อความสนุกสนานและเพื่อผลทางก้านสังคมนั้นนอกจากจะนิยมกันมากในวัยเด็กแล้ว ผู้ใหญ่ซึ่งแม้ว่าวัยเด็กไปแล้วก็ยังสนใจและมีความต้องการอยู่ด้วย เช่น เกี่ยวกัน
 แตรูปแบบของกิจกรรมอาจจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะความแตกต่างกันในก้าน
 ความแข็งแรง ความสนใจ และวิถีทางก้านสังคมของคนในวัยนี้

การเล่นเพื่อความสนุกสนานอาจจะเป็นที่ร่าเริง เล่นง่าย ๆ คล้ายกับกิจกรรมการเล่นของเด็ก แต่ผู้ใหญ่ก็สามารถเล่นได้เป็นครั้ง เป็นคราวในโอกาสพิเศษต่าง ๆ นอกจาก
 นี้อาจจะมีการเล่นประเภทที่ต้องใช้ความชำนาญพิเศษมีการฝึกหัดโดยอาศัยการเลียนแบบหรือ
 การฝึกหัดจากผู้ที่มีความชำนาญในกิจกรรมนั้น ๆ โดยเฉพาะก็ได้

กิจกรรมมาว้เล่นเพื่อความสนุกสนานและเพื่อผลทางก้านสังคมบางประเภทอาจจะมีวัตถุประสงค์อย่างอื่นที่มีความสำคัญมาก เช่น เกี่ยวกัน นั่นคือวัตถุประสงค์ทางก้านการป้องกัน
 ตัวจากอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากศัตรู หรือวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นศิลปะการต่อสู้เพื่อ
 ปกป้องกันรักษาประเทศชาติในยามศึกสงครามซึ่งมีอยู่มาหลาย กิจกิจกรรมการเล่นบางอย่าง
 ที่เป็นกีฬาอาจจะ เป็นลักษณะของการต่อสู้ที่จำลองมาจากการต่อสู้กันในสนามรบ โดยนำมา
 คัดแปลงเป็นเกมกีฬา มีการแข่งขันหรือการแสดงบ้างซึ่งอาจจะ เรียกว่า เป็นยุทธวิธีทาง
 กีฬา เพราะเป็นกีฬาที่เตรียมไว้เพื่อการทำสงครามด้วย ซึ่งเรื่องนี้ นาค เทพหัสดิน ณ
 อยุธยา ได้กล่าวไว้ว่า "... การอบรมฝึกฝนคนให้แม่นยำในวิทยาการอันเกี่ยวกับการรบ

โดยเฉพาะเป็นหลักการที่สำคัญและเป็นหลักการทั่ว ๆ ไปที่ทุกชาติทุกภาษาต่างก็มุ่งอบรมกัน
 ไปในแนวเดียวกันทั้งนั้น ซึ่งถ้าจะพิจารณาให้ดีถ้วนแล้วก็เป็น การเตรียมเพื่อรบโดยตรง
 และการเตรียมอย่างเอาจริงเอาจัง เช่นนี้ เมื่อนาน ๆ เข้าอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่าย
 ขึ้นก็ได้ ในเมื่อการรบบวันระยะห่างเข้า เตรียมเท่าไร ๆ ก็ไม่ถึงเวลาที่จะใช้จริงสักที
 ทำให้การเตรียมหย่อนสมรรถภาพไป เนื่องด้วยเหตุนี้เองผู้บังคับบัญชาที่ฉลาดสามารถหยั่ง
 ใจผู้น้อยถูก จึงพยายามดัดแปลงแก้ไขให้การเตรียมที่กล่าวแล้ว เกิดความสนุกสนานขึ้น
 และทั้งจัดให้มีการแข่งขันกันขึ้นอีกด้วย ความสนุกที่ก่อให้เกิดความสนใจและความตั้งใจ
 ได้แก่กีฬาหรือการเล่น ชาวกรีกและโรมันซึ่งครั้งหนึ่งเคยได้ชื่อว่า เป็นยอดทหารก็ได้คิด
 หรือประดิษฐ์เกมนี้ขึ้นก่อน เรียกว่า กีฬาโอลิมปิกซึ่งเป็นมรดกมีค่ายิ่งตกทอดมาถึงพวกเรา
 จนกระทั่งทุกวันนี้ กีฬาโอลิมปิกนี้ถ้าจะถือว่าเป็นยุทธกีฬาก็คงจะไม่ไกลจากความจริงนัก
 เพราะเป็นกีฬาที่เล่นเพื่อการรบแท้ ๆ เช่น ขว้างจักร ฟันแหลน ขว้างธนู วิ่งข้ามรั้ว
 วิ่งเร็ว วิ่งทน เป็นต้น ส่วนนักรบไทยนั้นเล่าเขาก็จัดกีฬาชนิดหนึ่งขึ้นสำหรับฝึกซ้อมและ
 เล่นในเวลาสงบ ซึ่งเรียกว่า "กระบี่กระบอง" บรรดากีฬาต่าง ๆ ที่เล่นเป็นการฝึกซ้อม
 เพื่อรบแล้วจะหากีฬาใดที่ใกล้เคียงโดยตรงอย่างกระบี่กระบองนั้นหายาก เพราะกีฬากระบี่-
 กระบองเท่ากับการรบจำลองนั่นเอง คือเอาหวายมาทำเป็นกระบี่ คาน ง้าว เอาหนังหรือ
 หวายมาทำเป็นโล่ เช่น ถัง ฯลฯ แล้วก็จัดมาตีกันเล่น หรือแข่งขันกันเป็นคู่ ๆ อาจจะมี
 สู้กันในสนามรบกันตัวต่อตัว เป็นการฝึกหัดรุกและรับไปในตัว ฝ่ายใดพลาดท่าเสียทีก็ต้อง
 เจ็บตัว เพราะผู้เล่นมิได้สวมเกราะป้องกันตัวแม้แต่น้อย จึงเป็นกีฬาที่ฝึกกายและใจอย่าง
 ดีเลิศ... " ๑

กีฬาที่เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชนของชาติใด และโดยที่
 กีฬาประเภทนั้นได้เริ่มขึ้นหรือวิวัฒนาการ เกิดขึ้นโดยประชาชนของประเทศนั้น ก็ถือได้ว่า

กีฬาประเภทนั้น ๆ เป็นกีฬาประจำชาติของประเทศนั้น และโดยทั่วไปแล้วประชาชนของประเทศนั้นก็พยายามเผยแพร่ โอ้อวดแก่ชาวโลก และบางครั้งก็ได้รับความสนใจจากประเทศต่าง ๆ จนกลายเป็นกีฬาสากล มีการแข่งขันระหว่างประเทศขึ้นก็มี

จากที่กล่าวมาแล้วจะ เห็นว่าการ เล่นกีฬานอกจากจะหวังผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยตรงในแง่ของการกีฬาแล้ว ยังมีผลทางด้านการทำสงครามด้วย

สำหรับการ เล่นหรือการ กีฬาของแต่ละ เขต ท้องถิ่น ของแต่ละ เชื้อชาติอาจจะ มีต่าง ๆ มากมายหลายอย่างแตกต่างกันออกไป สำหรับชนชาติไทย เรานั้นก็คงมีการ เล่นหลายอย่าง เช่นเดียวกัน และกีฬาที่ถือว่าเป็นที่นิยมกันมากที่สุดตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกีฬาประจำชาติของไทยเราได้ก็คือ กีฬามวยไทย กีฬากระบอง กีฬาตะกร้อ และกีฬาวัวไทย ซึ่งกีฬาทั้ง ๔ ประเภทนี้เป็นที่รู้จักและนิยมเล่น นิยมกันกันอย่างแพร่หลายในหมู่มวยไทยทุกยุคทุกสมัยทั้งชาวต่างประเทศก็ยอมรับในความจริงข้อนี้ด้วยตลอดมา ทั้งนี้เพราะกีฬาทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวแล้ว มีความแตกต่างไปจากการ เล่นกีฬาอย่างอื่นที่เป็นกีฬาประจำชาติของแต่ละ ประเทศโดยสิ้นเชิง คือกีฬามวยไทย ซึ่งกล่าวได้อย่างเต็มภาคภูมิว่าเป็นกีฬามวยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างไปจากมวยใด ๆ ทั้งสิ้น และมีชื่อเรียกเฉพาะว่า "มวยไทย" โดยเฉพาะจึงเป็นกีฬาประจำชาติโดยแท้จริง กีฬากระบองซึ่ง เปรียบเสมือนยุทธกีฬาที่จำลองมาจากการสู้รบในสงครามสมัยก่อนได้ มาเป็นการ เล่น การกีฬาที่ถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทย โดยบรรพบุรุษของชาติไทยเป็นผู้คิดค้นขึ้น ซึ่ง "นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา กล่าวว่" อันว่ากระบองนี้ ข้าพเจ้า กล่าวได้โดยเต็มปากโดยไม่มี ความระคายเคืองแม้แต่น้อยว่า เป็นกีฬาของไทยเราแท้ ๆ เป็นน้ำพักน้ำแรงของบรรพบุรุษเป็นนักรบที่กล้าหาญ ซึ่งได้ลงทุนลงแรงไว้ด้วยความเสียสละอดสู่มากมหาทางที่จะอบรมให้มีเลือดเนื้อเชื้อชาติทหาร อันเป็นวีรกรรมประจำชาติของไทย ซึ่งมีมาแต่ไหนแต่ไรมิได้เสื่อมคลายหรือจืดจางไปได้ จึงได้อบรมสั่งสอนสืบเนื่องติดต่อกันมาจนถึงพวกรเราในสมัยนี้ การที่ข้าพเจ้ากล้ายืนยันได้หนักแน่นเช่นนี้ ก็เพราะข้าพเจ้าไม่เคยเห็นกีฬานิกนี้ในต่างประเทศเลย จะเป็นทางตะวันออกหรือตะวันตก

ก็ตามและถ้า เคยมีปรากฏในสมัยก่อน ๆ มาบ้างแล้ว เชื่อแน่ว่าคงจะไม่สูญสิ้นพันธุ์เสียที่
เกี่ยวคงจะยัง เหลือ เป็นมรดกตกทอดไว้ให้แก่ชนชั้นหลังบ้างไม่มากก็น้อย แต่ที่ก็ไม่เคยมี
รอรอยเอา เสียเลย จึงทำให้ภาคภูมิใจที่จะกล่าวได้ว่า ระยะเวลาของเรา เป็นอันดับ
หนึ่งในโลก" ๑

สำหรับกีฬาตะกร้อ และกีฬาวาฬก็เช่นเดียวกัน คือกีฬาตะกร้อนั้นคนไทยเราได้
เล่นกันมานานแล้ว เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักวไทยทุกคนจนกระทั่งปัจจุบัน จริงอยู่อาจจะมีการ
การเล่นกีฬาประเภทนี้ในประเทศอื่นบ้าง แต่ลักษณะและรูปแบบการเล่นแตกต่างกันอย่าง
แน่นอน สำหรับการ เล่นตะกร้อมของไทยเรานั้น มีลักษณะการเล่นหลายอย่าง เช่น
ตะกร้อเตะวง ตะกร้อลอดบ่วง ตะกร้อพลิกแพลง หรือเรียกโดยทั่วไปว่าการตีตะกร้อ
ต่อมาภายหลังได้ดัดแปลง เป็นการ เล่นตะกร้อมข้ามตาข่าย ซึ่งนิยมเล่นกันทั่วไปในหมู่นักไทย
ทั้งที่ ฟอง เกิดแก้ว กล่าวไว้ว่า "... ผู้ชายไทยส่วนมากจะต้องชอบการเล่นกีฬาตะกร้อ
กันทั้งนั้น ส่วนจะชอบมากหรือน้อยแล้วแต่บุคคล หรือบางท่านอาจจะ เพียงชอบหรือเล่น
เพื่อความสนุกสนานเท่านั้น ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะ เบื่อหน่ายการฝึกและการซ้อมที่ไม่ได้
ผล เพราะ ไม่มีหลักเกณฑ์และไม่มีครูผู้สอนที่สามารถ ประกอบกับไม่ได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะ
ต่าง ๆ ตามควรแก่วัย ซึ่งตามหลักแล้วการฝึกทักษะควรจะได้ฝึกตั้งแต่วัยที่ร่างกายกำลัง
เจริญเติบโต เมื่อฝึกทักษะ เบื้องต้นได้อย่างถูกต้องแล้วก็สามารถหาความชำนาญความ-
ประเพณีของกีฬาตะกร้อได้เป็นอย่างดี และเป็นที่สังเกตว่ากีฬาตะกร้อเป็นกีฬาที่เหมาะสม
กับคนไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกีฬาที่ใช้ท่าเตะในลักษณะต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ หรือ
ไม่ก็ใช้ เข่า เล่นลูก ส่วนที่นอกเหนือไปจากนี้ก็ใช้ศีรษะและใช้ศอกบ้างก็เป็นส่วนน้อย ซึ่ง
การใช้ศีรษะดังกล่าวคนไทยส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี และถ้าได้รับการฝึกฝน
อย่างถูกวิธีก็ทำให้เกิดทักษะได้รวดเร็ว แม่นยำ ชำนาญยิ่งขึ้น นอกจากนี้กีฬาตะกร้อยังเป็น

๑ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา วิชา ระยะเวลาของ, องค์การคำคุณุสภา,
กรุงเทพฯ : ๒๕๑๓.

กีฬาที่แสดงถึงวัฒนธรรมของไทยสมัยดั้งเดิม คือคนไทยมีนิสัยชอบการร่วมมือร่วมใจมากกว่าการแข่งขัน ซึ่งการเล่นที่ทศกร์หรือตะกร้อแต่นั้นม่งที่จะเตะให้ไต่ถาน สูงลุดไปให้ค้อย่างแมนยาร์ับโค้งาย และหากมีการพลาดปลั่งก็พยายามช่วย เหลือกันให้ลูกกลับคืนสู่สภาพที่ดีเพื่อใ้การเล่นดำเนินไปอย่างราบรื่น หรือถ้าจะมีการแข่งขันกันก็จะเป็นการแข่งขันกันใ้ในลักษณะของความร่วมมือของแต่ละทีมอย่างเห็นได้ชัด เช่น ตะกร้อเตะทน ตะกร้อลอดบวง เป็นต้น ส่วนการแข่งขันตะกร้อแบบข้ามตาชายแบบเดิมของไทยนั้น เเพิงเกิดขึ้นภายหลังโดยเลียนแบบกีฬาแบคมินตัน เป็นแนว "

กีฬา วาว ก็เช่นเดียวกัน คือเป็นกีฬาที่คนไทยคงเล่นกันมานานแล้วจนกล่าวได้ว่า กีฬาวาวเป็นวัฒนธรรมค่านกีฬาอย่างหนึ่งของไทย ดังที่พระภิกษุภักดี กล่าวไว้ว่า "... การเล่นวาวพนันในแผ่นดินสยามมีมาแต่ครั้งโบราณ เป็นกีฬาที่เอาวาวขึ้นต้อพนันขึ้นต้อถึงแท่นะกันใ้ในอากาศ ฉิดแปลกประหลาดกว่าวาวที่เล่นกันอยู่ในตางประเทศทั่วโลก ซึ่งวาวของเขานั้นขึ้นไปลอยใ้อยู่เฉย ๆ ต้อทำสงครามต้อสู้กันใ้ไม่ได้ แต่ถึงแม้เราจะมีวาวพนันเล่นกันมานานนักแล้วก็ ข้าพเจ้าใ้พยายามสืบถามหาจดหมายเหตุตำนานของวาวพนัน ก็ยังไม่วพบปะของท่านผู้ใ้ใครเรียบเรียงเขียนหรือพิมพ์ขึ้นไว้ให้ทราบกันเป็นหลักฐานมาใ้ใ้ความจาก มหาเสวกใ้โท พระยาโบราณราชธานินทร์ อุปราชมณฑลอยุธยา พอเป็นเค้าว่าใ้ใ้เคยมีวาวพนันเล่นกันมาตั้งแต่ครั้งอยุธยา..." ๒

นอกจากนี้กรมพระยาคำรงราชานุภาพ ใ้กล่าวไว้ในคำนำใ้ในการพิมพ์ครั้งแรกของตำนานวาวพนัน คำราฎกวาว วิธีชกวาวและการเล่นวาวต้อสู้กันใ้ในอากาศ ของ

๑ พอง เกิดแก้ว, พลศึกษา พ.๕๐๘ ตะกร้อ, วัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ, ๒๕๑๘.

๒ ภิกษุภักดี, พระ, ตำนานวาวพนัน คำราฎกวาว วิธีชกวาว และการเล่นวาวต้อสู้กันใ้ในอากาศ, โรงพิมพ์ไ้สภณ, กรุงเทพฯ, ๒๔๖๔.

พระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) ว่า "... พระภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) ได้เรียบเรียงหนังสือว่าด้วยการเล่นวาวพินขึ้นเรื่องหนึ่ง มีเรื่องตำนานการ เล่นวาวพิน รวมทั้งคำรำดูกล่าว และวิธีชักวาวพินด้วย ครั้นเรียบเรียงเสร็จแล้วนำมาหาหรือข้าพเจ้า ว่าควรจะมีพิมพ์หรือไม่ พอได้ยินข้าพเจ้าก็อนุโมทนาในความคิดของพระยาภิรมย์ภักดี ภายใต้นว่าการ เล่นวาวพินนับว่า เป็นกีฬา ของไทยอย่างหนึ่งซึ่งมหาชนชาวเรานิยมเล่นกัน มาก ..."

ข้อความดังกล่าวข้างต้นของกรมพระยาคำรงราชานุภาพ ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๖๔ ซึ่งคิดมาเพียงส่วนหนึ่งนั้นก็พอจะทำให้เห็นว่า การ เล่นวาวพินเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางมากในสมัยนั้น หรือก่อนสมัยนั้นด้วย เพราะพระองค์ใช้คำว่า "มหาชนชาวเราชอบกันมาก" และอีกประการหนึ่งพระองค์ยังกล่าวว่า "... การ เล่นวาวพินนับว่า เป็นกีฬา ของไทยอย่างหนึ่ง..."

และต่อมา เกโร สวานานนท์ อธิบดีกรมศิลปากร ได้กล่าวข้อความไว้ในคำนำหนังสือตำนานเล่นวาว คำรำดูกล่าว วิธีชักวาว และการ เล่นวาวต่อสู้กันในอากาศของพระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๖๐ ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ "... การ เล่นวาวพินนี้ไม่กีฬาที่ได้รับความนิยมในหมู่นักชาวไทยจนอาจนับได้ว่าเป็นวัฒนธรรมทางความบันเทิงอย่างหนึ่ง เพราะ เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชุมชนไทยในการที่จะรวมรื่นเริงในยามว่าง และเป็นการพักผ่อนหย่อนใจตามฤดูกาลที่ธรรมชาติเอื้ออำนวยอันจะทำให้มีความสุข ได้ใช้ความพยายาม ใช้ไหวพริบ และใช้ความคิด ตลอดจนใช้กำลังกายเป็นการ ออกกำลังกายเพื่อเพิ่มพูนพลานามัยทั้งทางสมองและทางร่างกาย นับว่า เป็นกีฬาที่มีประโยชน์อย่างยิ่งและไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเหมือนกีฬาอย่างอื่นบางอย่าง

ภิรมย์ภักดี, พระ, ตำนานวาวพิน คำรำดูกล่าว วิธีชักวาว และการ เล่นวาวต่อสู้กันในอากาศ, โรงพิมพ์โสภณ, กรุงเทพฯ: ๒๔๖๔.

นอกจากนี้ยังเป็นกีฬาชุมชนจากก่อให้เกิดความรื่นเริงสามัคคีในชุมชนและเป็นการส่งเสริม
 คิดค้นบ้านกล้วย จึงสมควรที่จะทะนุถนอม สงวนรักษาและส่งเสริมการเล่นที่หยิ่งยโส
 ต่อไป..."

จริงอยู่แม้ว่าประชาชนของประเทศอื่น ๆ ก็มีการทำว้าวเล่นเหมือนกัน แต่เขา
 เล่นโดยให้ว้าวขึ้นไปลอยอยู่เฉย ๆ โดยผู้เล่นไม่สามารถบังคับให้ไปซ้ายมาขวา ขึ้น ลง
 คว้ากันเป็นเกมไม่ และมักจะถือว้าวของใครหนึ่งไ้มากเท่าไรก็ถือว้าววานั้นคือ หรือผู้
 ทำมีฝีมือก็เท่านั้น กล้วยเทศนี้จึงเชื่อว่าการ เล่นว้าวของไทยนั้นเป็นลักษณะประจำชาติ
 ที่แตกต่างไปจากประเทศอื่น ๆ ทั้งนี้คุณค่าทางวัฒนธรรมจึงแตกต่างกันไปกล้วย

เนื่องจากการ เล่นและการกีฬาประเภทต่าง ๆ นั้นเปรียบประจักษ์รูปแบบจำลองที่
 สะท้อนให้เห็นบางส่วนของสภาพความเป็นอยู่ แนวความคิด ความเชื่อ ตลอดจนปรัชญาของ
 ชนในแต่ละยุคแต่ละสมัยได้เป็นอย่างดี วิวัฒนาการ ของกีฬาแต่ละประเภทที่สืบทอดมาจาก
 อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เราทราบถึงวิวัฒนาการทางค่านิยมของสังคมนั้น ๆ ได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบลักษณะและวิวัฒนาการ ของกีฬาไทย
๒. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกีฬาไทย
๓. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางวัฒนธรรมของกีฬาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

๑. กีฬาไทยที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือกีฬาไทย ๔ ประเภท ได้แก่ มวยไทย
 กระบี่กระบอง ตะกร้อ และว้าวไทย เท่านั้น

๒. การวิเคราะห์คุณค่าทางวัฒนธรรมของกีฬาทั้ง ๔ ประเภทนั้น เน้นเฉพาะ
 คุณค่าทางค่านิยมที่เกื้อหนุนกับผู้เล่น คุณธรรมที่เกี่ยวกับสังคม คุณธรรมทางค่านิยม
 ประเพณี คุณธรรมทางค่านิยม คุณธรรมทางค่านิยมอุปถัมภ์การเล่นและการออกกำลังกาย

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกีฬาไทยทั้ง ๔ ประเภท ไม่ว่าจะจากเอกสารประเภทใดหรือว่าสามารถวิเคราะห์ในเชิงของวัฒนธรรมได้ โดยไม่จำเป็นต้องเห็นการเลนจริง ๆ

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัยนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน และข้อมูลบางอย่างในสมัยโบราณจริง ๆ อาจจะไม่มีการบันทึกไว้และสูญหายไปไม่สามารถจะนำมาวิเคราะห์คุณค่าทางวัฒนธรรมได้โดยสมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงความเกี่ยวข้องของสองคนไทยกับการกีฬาทั้ง ๔ ประเภท
๒. ทำให้ทราบถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของกีฬาไทย
๓. เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

บทที่ ๒

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย

กีฬามวยไทยในสมัยกรุงสุโขทัย

ในสมัยที่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานีซึ่งอยู่ในระหว่างปีพุทธศักราช ๑๘๐๐ - ๒๐๒๐ นั้น ประเทศไทยต้องทำสงครามอยู่เป็นประจำ จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนไทยในสมัยนั้นจะต้องฝึกหัดการต่อสู้ป้องกันตัวไว้ให้พร้อมอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกการต่อสู้และป้องกันตัวด้วยอาวุธหรือด้วยมือเปล่าที่ไม่มีอาวุธใด ๆ ก็ตาม ซึ่งการฝึกการต่อสู้แบบมือเปล่าดังกล่าวนี้เป็นการฝึกในลักษณะและรูปแบบของมวยไทย จึงอาจจะกล่าวได้ว่าศิลปะมวยไทยในสมัยนั้นเป็นการฝึกเพื่อการทหารหรือการสู้รบโดยแท้ ซึ่งจากหลักฐานในศิลาจารึกได้กล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยเกี่ยวกับการทำมาหากิน การปกครอง การศึกษา การทหาร และการฝึกศิลปะการต่อสู้ ซึ่งสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ามีการฝึกวิชามวยไทยคือ ในสมัยนั้นไทยต้องทำสงครามกับเมืองอื่น ๆ รอบคั่น จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมทหาร มีการฝึกศิลปะการต่อสู้ด้วยอาวุธยาว อาวุธสั้น และการใช้ธรรมาวุธในร่างกายทำร้ายศัตรู ซึ่งถือว่าเป็นอาวุธที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการรบระยะประชิด^๑ ซึ่งเชลยศึกศรีวิชัย ได้กล่าวถึงประโยชน์ของมวยไทยในสมัยกรุงสุโขทัยไว้ในนิพนธ์สาร

^๑ กรมศิลปากร, พระราชพงศาวดารกรุงสยาม (พระนคร : สำนักพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๐๗, หน้า ๑๑๓ - ๑๕๖.

ทำเมืองไทยว่า "... การที่กรุงสุโขทัยมีเพื่อนบ้านมารุกรานอยู่เสมอทำให้ชาวสุโขทัยต้องฝึกฝนมวยไทย กระบี่กระบอง และอาวุธต่าง ๆ เพื่อต่อสู้กับมารุกราน และพยายามปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การรบในสมัยนั้นใช้มีด หอก คบเป็นอาวุธ การต่อสู้จึงมีโอกาสเข้าประชิดตัว คนไทยจึงฝึกหัดการเตะ การถีบเอาไว้เพื่อให้ออกต่อสู้เสียหลัก เพื่อจะได้เลือกฟัน เลือกแทงได้ง่ายขึ้น^๑

กีฬา มวยไทยในสมัยกรุงสุโขทัยนอกจากจะมีความสำคัญในด้านการทำสงครามแล้วยังเป็นศิลปะที่มุ่งในด้านการสนุกสนานเพลิดเพลินอันเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวไทยในสมัยนั้นด้วย ดังที่ กำธร คำประเสริฐ ได้เขียนไว้ในคำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมายตอนหนึ่งว่า "... กฎหมายไทยได้มีมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแล้ว โดยแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง (ศิลาจารึกหลักที่ ๑) กฎหมายลักษณะโจรและกฎหมายพระเจ้ามังราย หรือมังรายศาสตร์ สำหรับ ๒ ลักษณะแรกนี้ ปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร โดยจารึกไว้ในเสาดินและแผ่นศิลา ส่วนลักษณะที่ ๓ เป็นภาษาไทยฉวนจากรีกลงในใบลาน ในมังรายศาสตร์มีเรื่องเกี่ยวกับมวยไทย คือ ในเรื่องสาเหตุวิวาท ค่าที่กำหนดไว้ ๑๒ ประการ มีประการที่ ๗ คอยกันและประการที่ ๑๕ เล่นการพนัน ในสมัยกรุงสุโขทัยถือว่าการชกมวยเวทีชั่วคราวตามงานวัดและงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ เป็นลักษณะศิลปะป้องกันตัว เป็นประเพณีอันดีงามไม่ใช่ว่าการพนันจึงไม่มีการเสียภาษีอากรแต่อย่างใด ..."^๒

นอกจากนี้แล้วยังถือว่ามวยไทยเป็นส่วนหนึ่งของศิลปศาสตร์ ซึ่งเป็นความรู้ในกานต่าง ๆ สำหรับกษัตริย์ ซึ่งกษัตริย์สมัยก่อนมีความจำเป็นจะต้องเป็นนักรบที่มีความ

^๑ เซตร ศรียาภย์, "วิถีทัศน์มวยไทย, ฟ้าเมืองไทย (๘ ตุลาคม ๒๕๑๗): ๗.

^๒ กำธร คำประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (พระนคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑), หน้า ๑ - ๒๗.

สามารถ มีความกล้าหาญ และเป็นผู้นำที่ดี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาศิลปศาสตร์อื่นเป็น ศาสตร์ของกษัตริย์ โดยเฉพาะซึ่งประกอบไปด้วยความรู้ ๑๘ ประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ ความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปกครองบ้านเมือง ความรู้ทางด้านกฎหมาย ระเบียบประเพณี ความรู้เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ความรู้เกี่ยวกับการ ทำสงคราม ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมกองทัพ การใช้อาวุธต่าง ๆ เพื่อต่อสู้ในการทำ สงคราม ความรู้เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การประพันธ์ การพูด ความรู้เกี่ยวกับ วีระกรรมของบรรพบุรุษ ไทโรศาสตร์ คณิตรี ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การฝึกฝน เพื่อให้ร่างกายมีความแข็งแรง การต่อสู้ป้องกันตัวด้วยมือเปล่า^๑

นอกจากนี้ศิลปะการต่อสู้ด้วยมือเปล่าในลักษณะของมวยไทยอันเป็นส่วนหนึ่งของ ศิลปะศาสตร์ซึ่งเป็นศาสตร์ของกษัตริย์แล้ว การต่อสู้ในลักษณะของมวยไทยจึงเป็นสิ่งที่ จำเป็นในการสู้รบกับข้าศึกศัตรูสำหรับชาวไทยทุกคนด้วย จึงทำให้มีการฝึกศิลปะมวยไทย กันอย่างกว้างขวาง ดังที่ ถองแตง รจนาสันต์ และอุดม ประมวลวิทย์ กล่าวไว้ใน หนังสือประวัติการต่อสู้ของบรรพบุรุษไทยไว้ตอนหนึ่งดังนี้ "... เจ้าผู้ชายสมัยกรุงสุโขทัย ตอนอย่างเข้าสู่ยุบวันมักจะฝึกหัดมวยไทยกันทุกคน การฝึกมวยไทยเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่จะ มีลักษณะชายชาติ ..."^๒ และการที่เด็กชายวัยรุ่นเริ่มฝึกหัดมวยไทยแล้ว เมื่อเติบโต เป็นผู้ใหญ่ก็คงจะฝึกฝนเพื่อทบทวนและรักษาวินัยไว้ไม่ให้เสื่อมคลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ชายวัยฉกรรจ์ และผู้ที่เป็นทหารต้องออกรบอยู่เนือง ๆ ก็มีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น และยังเป็นที่น่าสนใจ เกตกว่าในสมัยนั้นคนไทยนิยมชมชอบผู้ชายที่มีคุณลักษณะสี่ซึ่ง เรียกกันว่า

^๑ สำนวน งานสุข, เกตุการพนคดี (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๘), หน้า ๓๔๑.

^๒ ถองแตง รจนาสันต์ และอุดม ประมวลวิทย์ ประวัติการต่อสู้ของบรรพบุรุษ ไทย (พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยนิการกรพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๘๐

"ลักษณะชายชาติตรี" เกี่ยวกับเรื่องนี้ ประกอบ โขประการ ได้บรรยายไว้ในหนังสือ พระมหากษัตริย์ไทยว่า "... ลักษณะชายชาติตรีประกอบด้วยคุณวุฒิ มรรยาท มนุษยธรรม วีระกรรม ความทรหดอดทน อำนาจทางคาถาอาคม พลังกาย ความรู้ ความชำนาญใน ศิลปะการต่อสู้ด้วยอาวุธและมือเปล่า..."^๑

การศึกษาศิลปะมวยไทยในสมัยกรุงสุโขทัยนั้น เชื่อว่าคงมีสำนักที่ให้ความรู้ทาง กำนันี่หลายแห่งหลายสำนัก และมีอยู่มากทั่วเมืองต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง แต่อย่างไร ก็ตามศูนย์กลางเกี่ยวกับการศึกษาในสมัยกรุงสุโขทัยนั้นมีอยู่ ๒ สำนัก คือ

๑. วัด วัดเป็นสำนักเรียนของบุคคลหลายประเภท ทั้งขุนนางและราษฎร ทั่วไป โดยมีพระซึ่งชำนาญภาษาบาลีและธรรมวินัยที่แตกฉานเป็นผู้สอน

๒. สำนักราชบัณฑิต ซึ่งสำนักแห่งนี้สอนให้เฉพาะเจ้านายและข้าราชการ เท่านั้น ดังที่ปรากฏในพงศาวดารว่า "พระเจ้าลิไทเมื่อทรงพระเยาว์เคยศึกษามีความรู้ แยกฉานจนได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ที่สำนักนี้เอง

ซึ่งแห่งการศึกษาทั้ง ๒ แห่งนี้ มิได้เรียนเฉพาะวิชาความรู้ทั่วไปแต่เพียงอย่าง เดียว แต่ได้เรียนปฏิบัติในวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวด้วย มีการฝึกการใช้อาวุธประเภท กระบี่ คาน หอก ไม้ ชวาน ง้าว กริช ธนู หน้าไม้ โล่และโศมร เป็นต้น^๒

นอกจากจะฝึกการต่อสู้ด้วยอาวุธบนพื้นดินแล้วยังได้ฝึกการต่อสู้ด้วยอาวุธบนพาหนะ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย กว๊ว ทั้งนี้เพราะชาวไทยในสมัยนั้นได้ใช้สัตว์เหล่านี้เป็นพาหนะ

๑

^๑ ศิลปากร, กรม, ประชุมหลักศิลาจารึก (ภาคที่ ๑) กรุงสุโขทัย (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๕), หน้า ๑๘.

ทั้งในการขับชี่และบรรทุกเพื่อเคลื่อนย้ายอาวุธยุทโธปกรณ์และเสบียงอาหารต่าง ๆ การสู้รบกันบนหลังพาดะยอมจะเกิดขึ้นได้เสมอ ซึ่งมีหลักฐานปรากฏชัดในประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงสุโขทัยในสงครามยุทธหัตถี ที่ นาค เทพหัสดินทร์ ณ อยุธยา กล่าวไว้ในตำรากระบี่กระบองตอนหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของผู้ชายในการเป็นทหาร คุณสมบัติที่สำคัญของทหารและการใช้อาวุธต่าง ๆ ก้านสงครามเป็นงานประจำอย่างออกหน้าออกตาอยู่เสมอ ผู้ที่เหมาะสมในการทำหน้าที่อันหนักนี้ก็ได้แก่ผู้ชาย เพราะเชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความแข็งแรง มีน้ำใจเข้มแข็ง สามารถเผชิญอันตรายทั้งปวงได้ จึงทำหน้าที่จรรยาของชาติ ก็เป็นนักรบ หรือทหาร และทหารสมัยโบราณมีคุณสมบัติอันดีเยี่ยมที่นำสรรเสริญอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. มีน้ำใจกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ทรหดอดทนไม่หวัคกลัวหรือครั่นคร้ามต่อภัยอันตรายใด ๆ
๒. มีร่างกายแข็งแรง กระดูกเป็นเหล็ก ใจเป็นเพชร และเนื้อหนังเป็นทองแดง
๓. มีความรู้ความสามารถในการรบอย่างแท้จริง

การอบรมให้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วในข้อ ๑-๒ นั้น เขาได้พยายามปลูกฝังกันมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย จนเป็นมรดกตกทอดกันมา ส่วนความรู้ความสามารถในการรบในข้อ ๓ นั้น นับว่าสำคัญและว่าเป็นซึ่งจะละเว้นเสียไม่ได้ นักรบที่ดีเยี่ยมไม่ว่าชาติใด ภาษาใด จำต้องมีความรู้ในเรื่องการใช้อาวุธด้วยกันทั้งสิ้น นอกจากจะมีความชำนาญในการใช้อาวุธแต่ละอย่างเป็นพิเศษแล้ว นักรบคนหนึ่งยังมีความสามารถในการใช้อาวุธหลาย ๆ อย่างได้ควบ

จากประวัติศาสตร์ของชาติไทยจะเห็นว่าพระมหากษัตริย์ไทยต่างก็มีคุณสมบัติดังกล่าวมาแล้วทั้งสิ้น อาทิ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีไชแต่ทรงพระปรีชาสามารถในการใช้พระแสงของ้าวรบและฆ่าพระมหาอุปราชบนหลังช้างแต่อย่างเกี่ยวไม่ ในเชิงคอบพระองค์ยังทรงชำนาญมีไชน้อย ได้เคยต่อสู้และฆ่ามังกะยอกินด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เองด้วย"

และในหนังสือเล่มเดียวกันนี้มีอีกตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า "... เนื่องจากผู้ชายทุกคนต้องรบ เป็น คือมีความสามารถที่จะใช้อาวุธประชิดที่ตนถนัดเข้าทำการพระหัตถ์ประหาร ข้าศึกได้ ทุกเมื่อ ฉะนั้นเพื่อชาติเรียกร้องให้ไปทำการรบ ณ ที่ใด เวลาใดแล้วทุกคนต้องพร้อมที่จะรับใช้ชาติด้วยความเต็มใจเสมอ แม้การส่งหมายเกณฑ์จะเป็นการลำบาก การคมนาคมไม่สะดวก แต่ทำได้มีค่าน้ำและรวบรวมกันติดแล้วพร้อมที่จะไปทำศึกไต่ทันที เพราะทหารเหล่านี้มีความรู้ในการรบคลมบอนเป็นทุนมาจากบ้านแล้ว ทั้งยังมีอาวุธดี ๆ ที่ตนถนัดในการรบนำติดตัวมาด้วยทางบ้านเมืองไม่ต้องเสียเวลาในการฝึกหัด และไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าอาวุธยุทธภัณฑ์ เพียงแต่จัดให้ปืนหมอกตามชนิดของอาวุธ เช่น พวกถือหอกพวกหนึ่ง พวกถือดาบสองมือพวกหนึ่ง พวกคาบเขนคาบตั้งตามโล่อีกพวกหนึ่ง แต่ละพวกมีนายหมวดนายหมู่ การที่บ้านเมืองไว้วางใจในฝีมือลายมือเกี่ยวกับการรบของทหารไทยในครั้งนั้นอย่างเต็มที่โดยไม่หวังโยในการฝึกก่อนรบนั้น เพราะมีความเชื่อมั่นว่าทหารเหล่านี้ได้รับการอบรมมาจากครูบาอาจารย์ที่เชี่ยวชาญในการใช้อาวุธประชิดเป็นอย่างดีสามารถเอาชัยชนะแก่ข้าศึกได้ นอกจากนี้ยังเชื่อใจในอาวุธยุทธภัณฑ์ประจำตัวว่าต้องดี สมเป็นอาวุธคู่มือ เช่น คาบก็ทำด้วยเหล็กอย่างดี แข็งแรงมั่นคงไม่หัก หรือหลุมมืองาย

ครูบาอาจารย์ที่สอนวิชานี้คงมีอยู่ทั่วไป ศิษย์จึงมีอย่างแพร่หลาย สามารถระดมทหารไต่ทันที อาจารย์เหล่านี้ได้ผ่านการรบมาแล้วทั้งนั้น และคงจะเป็นนักรบที่มีชื่อในสมัยยังหนุ่ม กระนั้นแกลงไม่สามารถออกรบได้ก็เหมือนแต่ก่อน และทั้งไม่ยากให้วิชาความรู้ของตนสาบสูญไป ท่านจึงไต่ต่อสู้สั่งสอนพวกอื่นหลัง ๆ และมอบวิชานี้ให้ไว้เป็นมรดกสืบต่อ ๆ กันมา ..."

จากข้อความดังกล่าวนี้นอกจากจะชี้ให้เห็นว่าทหารไทยสมัยโบราณจะต้องมีความสามารถในการใช้อาวุธได้หลายชนิดแล้วยังแสดงให้เห็นว่าผู้ชายไทยซึ่งต้องทำหน้าที่

^๑ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา, กระบี่กระบอง (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๑๒ - ๑๓.

เป็นทหารจะต้องมีร่างกายแข็งแรง มีน้ำใจเข้มแข็ง กล้าเผชิญต่ออันตรายต่าง ๆ โดยไม่
 ย่อท้อและเกรงขาม การสู้รบในสมัยโบราณมักเป็นการใช้อาวุธสั้น เพราะเป็นการสู้รบกัน
 ในระยะประชิดตัวซึ่งจำเป็นจะต้องใช้อาวุธต่าง ๆ ในร่างกายให้เป็นประโยชน์ เช่น มือ
 เท้า เข่า ศอก เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อถึงคราวจำเป็นที่ไม่มีอาวุธใด ๆ อยู่ใน
 มือหรืออาวุธหลุดจากมือไปในการต่อสู้ก็สามารถใช้อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายให้เป็น
 ประโยชน์ในการต่อสู้ได้ ซึ่งการต่อสู้ในลักษณะของมือเปล่านี้ก็คือศิลปะการต่อสู้แบบมวย
 ไทยนั่นเอง และผู้ชายไทยทุกคนต้องพร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นทหารสู้รบกับข้าศึกซึ่งเกิดขึ้น
 อยู่เสมอ การฝึกเพื่อทำหน้าที่เป็นทหารในสมัยโบราณไม่จำเป็นต้องมีการฝึกเป็นพิเศษ
 แต่เน้นหน้าที่ของผู้ชายทุกคนที่ต้องฝึกหัดการสู้รบด้วยอาวุธและมือเปล่า เพื่อเป็นการเตรียม
 พร้อมไว้ตลอดเวลา โดยถือคติพจน์ที่ว่า "ยามศึกเราก็บรบ ยามสงบเราก็กเตรียม" เมื่อ
 ถึงคราวจำเป็นทางบ้านเมืองก็มีการส่งหมายเกณฑ์หรือปล่าวประกาศ บรรดาชายฉกรรจ์
 ซึ่งพร้อมในการรบคลุมบอนอยู่แล้วก็มาพร้อมกัน พร้อมกับนำเอาอาวุธที่มีและใช้ฝึกฝนอยู่
 นำติดตัวมาด้วย ซึ่งอาวุธเหล่านี้เป็นอาวุธคู่มือของแต่ละคนจึงเป็นอาวุธที่ดีที่สุดสามารถ
 นำติดตัวไปใช้ในการต่อสู้กับข้าศึกศัตรูได้เป็นอย่างดี ทางบ้านเมืองไม่ต้องตระเตรียม
 อาวุธไว้ให้ซึ่งนอกจากจะสิ้นเปลืองแล้วอาวุธที่เตรียมไว้อาจจะไม่เหมาะสมกับผู้ที่ใช้อาวุธ
 นั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ยังทราบวาทะครูบาอาจารย์ที่ให้การอบรมสั่งสอนวิชาการต่อสู้ที่มีอยู่
 โดยทั่วไปนั้นต่างก็เคยเป็นทหารออกรบมาแล้วอย่างช้าชอง และเป็นผู้ที่มีฝีมือในการใช้
 อาวุธและในการต่อสู้แบบมือเปล่ามาแล้วเป็นอย่างดีจึงเป็นที่เชื่อถือแก่ลูกศิษย์อย่างแท้จริง
 และยังเห็นว่าบรรพบุรุษเหล่านี้ต่างหวงใยในวิชาจรตยสู้กล้วจะสูญหายไป จึงได้พยายาม
 ถ่ายทอดให้เพื่อได้รับทอดให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและชาวไทยรุ่นหลังต่อไป

สำนักการศึกษาในสมัยสุโขทัยนอกจากจะมี ๒ สำนัก คือ รัชและสำนักราช
 บัณฑิตแล้วยังมีอีกสำนักหนึ่งที่มีชื่อเสียงทางด้านศิลปะศาสตร์ คือสำนักสมอคอน อยู่ที่เมือง
 ลพบุรี ซึ่งปรากฏในพงศาวดารว่า พอชนศรีอินทราทิตย์เห็นวากรงสุโขทัยจะเป็นอาณาจักร
 ที่ยิ่งใหญ่รองความเป็นอิสระอยู่ไถนานนั้นอยู่ที่ผู้นำ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถอย่างแท้
 จริงทั้งในด้านการทหารและการปกครอง โดยเหตุนี้จึงได้ส่งเจ้าชายร่วง โอรสองค์ที่ ๒

ซึ่งขณะนั้นมีพระชนมายุได้ ๑๓ พรรษา ได้ไปเล่าเรียนสรรพวิทยาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับการที่จะเป็นผู้นำของชาติในอนาคตต่อไป โดยให้ไปศึกษาอยู่ที่สำนักสมอคอนอันเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะทางการทหารและการปกครองบ้านเมือง ซึ่งเจ้าชายรวงไคว้มีพระสหายร่วมสำนัก ๒ พระองค์ องค์ที่ ๑ เป็นโอรสของเจ้าผู้ครองนครเงินยาง องค์ที่ ๒ เป็นโอรสของเจ้าผู้ครองนครพะเยา ทั้งสามพระองค์ได้พยายามศึกษาความรู้ทั้งปวงด้วยความมานะและตั้งใจ จึงจากการอยู่ร่วมกัน ร่วมเรียนร่วมฝึกด้วยกันทำให้มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีความจริงใจรักใคร่กันฉันท์พี่น้อง เจ้าชายรวงไคว้ซึ่งมีอายุอ่อนกว่าก็สามารถเล่าเรียนวิชาศิลปศาสตรได้เท่าเทียมกัน หลังจากที่ได้เล่าเรียนอยู่เป็นเวลา ๓ ปี ก็จบศาสตร์ ต่างก็แยกย้ายกันไปเป็นผู้นำทางการทหารให้บ้านเมือง มีความเข้มแข็ง มีความเจริญรุ่งเรือง และมีสัมพันธไมตรีกันอย่างแน่นแฟ้น ถิ่นโยบายไม่รุกรานกัน แต่จะช่วยเหลือในยามที่ได้รับความเดือดร้อนภัยเหตุนี้ เมื่อพระเจ้ารามคำแหงขึ้นครองราชได้เสด็จเยี่ยมเยือนพระสหายที่ได้ครองเมืองด้วย คือ พ่อขุนงำเมืองนครพะเยา และขุนเมืองรายครองนครเงินยาง ทำให้เมืองทั้งสามมีความรักใคร่สามัคคีกันเป็นอย่างดีไม่มีข้าศึกกล้ามาเบียดเบียน ๑

การฝึกศิลปศาสตรที่สำนักสมอคอนแห่งนี้ เชื่อว่าคงมีการฝึกทางด้านการต่อสู้ด้วยอาวุธและด้วยมือเปล่าด้วย เพราะการต่อสู้เป็นส่วนหนึ่งของศิลปศาสตรทั้งได้กล่าวมาแล้ว และการต่อสู้ด้วยมือเปลาก็คือศิลปะมวยไทยนั่นเอง

การศึกษาศิลปศาสตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปศาสตรที่เกี่ยวกับการต่อสู้ การใช้อาวุธในสมัยโบราณนั้นคงจะถือเป็นประเพณีที่จะต้องมีการไหว้ครูควบคู่กันไปด้วยเสมอ ทั้งนี้สามารถจะสันนิษฐานได้ว่าศิลปวิทยาการทุกแขนงที่เป็นของไทยแท้ เป็นศิลปวิทยาการของไทยเราที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษเมื่อจะศึกษาเล่าเรียนหรือเมื่อเล่าเรียน

๑ สุกฤษณ์ จิริสรวย, "พระราชกรณียกิจของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช" วิทยานิพนธ์ ปรินญาตรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๐๘).

ไปแล้วก็จะต้องมีการไหว้ครู ซึ่งเป็นการแสดงถึงความนอบน้อมอย่างลึกซึ้งต่อครูบาอาจารย์ และวิธาวามร มีความสำคัญว่าเป็นของสูงที่ต้องให้ความเคารพอย่างสูงอยู่เสมอ ดังที่ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ได้กล่าวถึงการไหว้ครูไว้ในหนังสือระเบียบกระบวนของว่า "... ในสมัย โบราณวิทยาการนานาชนิดจะน้อยใหญ่ภายนอกก็ ถ้าผู้ใดรักที่จะหาวิชาความรู้ใส่ตัวอย่าง จริงจังแล้ว ต้องไปศึกษาจากครูบาอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในวิชานั้น ๆ โดยเฉพาะมิฉะนั้น จะไม่มีโอกาสที่จะรู้ได้..." สมัยก่อนครูบาอาจารย์ก็หายาก สถานศึกษาก็มีน้อย ตำรา ก็หาไม่ค่อยได้ ทั้งนี้เพราะผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านั้นรักใคร่และห่วงแทนในวิชาความรู้ เหลือเกิน จนไม่อยากจะถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีให้ใครรับเลย ๆ ค่ายเหตุนี้นักโบราณจึงใฝ่คว้าความรู้ ี่ ๆ ตามติดตัวไปก็เสียมาก จนคนในสมัยหลัง ๆ ไม่อาจจะรู้ได้ หรือบางทีก็ให้อย่าง ไม่สิ้นเชิงก็มี เกรงว่าจะตีเหมือนก็ไ้ ความรักในวิชามีมากถึงแม้จะมีผู้นำเงินนำทองมา หาซื้อหรือแลกเปลี่ยนเอาวิชาไปก็ไมยอมถ่ายทอดวิชาให้เป็นอันขาด ผู้ใฝ่อยากได้วิชาที่ต้อง มีความอดทนอาสาขอมตน เข้าไปขอมตัวเป็นสานุศิษย์ขอมปฏิบัติรับใช้อยู่เป็นเวลานานจน อาจารย์เกิดความรักใคร่ เห็นใจและ เชื่อใจว่าต่อไปจะเป็นศิษย์ที่ดีไม่คดคกต่อครูบาอาจารย์ แน่แล้ว จึงจะยอมประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ ส่วนผู้ที่ไ้แค่ เรียนวิชาได้กับครูก็ยอม จะรู้สึกภาคภูมิใจในเกียรติและความรู้ของตน ผู้คนทั้งหลายก็จะไม่กล้าลบหลู่หมิ่นไ้ เพราะรู้ว่าลูกศิษย์มีครู จะต้องรู้แน่ ฉะนั้นไม่ว่าจะเรียนศิลปวิทยาการใด ๆ จำต้องเรียน กับครูและครู เท่านั้นที่จะให้ความรู้ไ้ ความหวังใฝ่อยากไ้ศิษย์ที่แท้ไม่ทรยศที่หลังเป็นสิ่งที่ ครูบาอาจารย์ทั้งหลายประสงค์ด้วยกันทั้งนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่สอนเกี่ยวกับศิลปะ การต่อสู้ป้องกันตัว เช่น กระบี่กระบองและมวยแล้วก็ยังมีความระมัดระวังในเรื่องนี้เป็น พิเศษกว่าไม่จริง ๆ แล้วจะไม่ยอมสอนให้ เป็นอันขาดทั้งนี้ก็เพราะ เกรงกลัวไปว่าศิษย์ ของตนจะเข้ตำราที่ว่า "ลูกศิษย์คักกลางครู ลูกไม่สู้คุณพ่อพัน" ค่ายเหตุนี้นักโบราณที่จะให้ วิชาความรู้ จะต้องมีการทำพิธีไหว้ครู เกี่ยวกับการนอบน้อมขอมเป็นสานุศิษย์ถวายความเคารพ จริง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอันสืบของ ไทย เราอย่างหนึ่งและไม่ว่าจะ เล่าเรียนอะไรจะต้อง เริ่มด้วยการ เคารพครูบาอาจารย์ก่อนเสมอ ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า "การไหว้ครู" การไหว้ครูครั้งแรกบางที่เขาก็เรียกว่า "การยกครู"

จากข้อความเกี่ยวกับการไหว้ครูที่น่าแปลกว่าวันนี้พอจะแสดงให้เห็นได้ว่า การศึกษาหาความรู้ทุกอย่างไม่ว่ายากง่ายหรืออ่อนใหญ่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่จะศึกษาจะต้อง ไปศึกษาจากผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชานั้น ๆ จริง ๆ ซึ่งก็คงจะเช่นเดียวกับการศึกษา เรื่องมวยไทย ซึ่งผู้เรียนก็ต้องแสวงหาผู้ที่ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญในเรื่องมวยไทยโดยแท้ เพราะจะศึกษาจากผู้อื่นย่อมไม่ได้ความรู้ที่แท้จริง นอกจากนั้นสมัยก่อนคงจะมีบุคคล ที่ถือได้ว่าเป็นครูบาอาจารย์ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่สามารถจะถ่ายทอดให้กับศิษย์ได้คงจะมี อยู่ไม่มากนัก การที่ผู้สนใจจะศึกษากับตนเองจากตำราก็คงจะทำได้เพราะครูบา- อาจารย์เหล่านั้นไม่ได้เขียนไว้ให้แพร่หลายใครจะเป็นศิษย์ก็ต้องไปศึกษาจากการสอนโดยตรงจากครูบาอาจารย์ไม่ใช่เรียนจากเอกสารตำราอย่างเดียวเหมือนในปัจจุบัน ทั้งนี้คง จะมีเหตุผลเกี่ยวกับการอบรมจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรมและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ศิษย์กับอาจารย์อันเป็นประเพณีของไทยให้แน่นแฟ้นและลึกซึ้งต่อไป บรรดาครูบาอาจารย์ ทั้งหลายต่างก็หวงแหนในวิชาความรู้เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับการต่อสู้- ป้องกันตัว เพราะเป็นเสมือนดาบสองคม

กีฬามวยไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา

หลักฐานและการศึกษา เกี่ยวเรื่องมวยไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา อาจพิจารณาได้จากข้อมูลต่าง ๆ หลายอย่าง เพื่อนำมาประกอบเข้า เป็นความรู้ เรื่องวิวัฒนาการของกีฬามวยไทยในสมัยนี้ได้ หลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ ที่สามารถนำมาอ้างอิงได้มีดังนี้คือ

ในแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ ซึ่งในราว พ.ศ. ๒๑๕๕ นั้น มีกฎหมายที่ถือได้ว่าเกี่ยวข้องกับมวยไทย หรือเกี่ยวกับการชกมวยอยู่ เรียกว่า "พระอัยการ เบ็ญเสรีจ" ซึ่งกฎหมายนั้นเรียกว่า "กฎหมายตราสามดวง" ซึ่งกฎหมายนี้ให้นำมาชำระสะสางในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งรัตนโกสินทร์ ในกฎหมายตราสามดวง มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับมวยไทยสรุปได้ดังนี้ .. อันว่าลักษณะพนันชกต่อยกันนั้น มี ๒ ประการ คือ พนันชกต่อยความโกรธหนึ่ง และพนันชกต่อยมิได้มีใจโกรธหนึ่ง เป็น ๒ ประการ ดังนี้ อันว่าลักษณะพนันชกต่อยมิได้มีใจโกรธนั้น จะเอาทรัพย์สินอันพนันนั้นมิได้ เพราะเหตุว่า เมื่อโกรธแล้วหากความพิริยพิจารณามิได้ อนึ่งเมื่อพนันชกต่อยกันนั้นมิได้มีใจซึ่งโกรธ สิ่งสรรพอันพนันเอาไว้ ทั้งนี้เพราะ เหตุว่า เพราะมีความคึกคอกแล้ว

นอกจากนี้ในมาตราหนึ่งกล่าวว่า "... คนทั้งสองเป็นเอกจิตเอกฉันท์ ตีมวยต่อยกันก็ดี และผู้หนึ่งต้องเจ็บปวดโค่นหักถึงแก่มรณภาพก็ดี ท่านว่าหาโทษมิได้" อนึ่งมีผู้ยุยงถกวางวลก็ทำให้ปล้ำตีนั้น ผู้ยุยงหาโทษมิได้ แต่จะใคร่คิดเล่นเป็นมาสุภาพ เป็นกรรมแก่ผู้ถึงมรณภาพเองแล" และอีกมาตราหนึ่ง มีใจความสรุปได้ว่า "... คนทั้งหลายแข่งเรือเล่นก็ดี แข่งเกวียนเล่นก็ดี หรือจะแข่งพาดพะโต๊ะ ๆ ก็ดี เมื่อแข่งแล้วทำให้ไปถูกผู้คนป่วยเจ็บหรือถึงมรณภาพท่านว่าหาโทษมิได้ อนึ่งถ้าซึ่งโกรธแก่กันและทุบตีกัน แดกหักล้มตาย ชื่อว่าออร์ปก่อโทษและให้ลงอินโทษแก่ผู้นั้น อนึ่งถ้าเยาะเย้ยกันซึ่งมือไปแต่ไกลแม้ว่าตระกูลคนทั้งสองนั้นใหญ่เป็นประการใดก็ดี ไม่ควรพิจารณาถึงบรรพการศักดิ์ตระกูลนั้น..."

จากกฎหมายที่เรียกว่าพระราชบัญญัติการ เบ็ดเสร็จ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้คัดมาจากกฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้น ทำให้เราทราบว่า การพนันชั้นก่อนนั้นมี ๒ ลักษณะ หรือ ๒ ประการ คือ การพนันชั้นต่อที่เกิดขึ้นจากความโกรธประการหนึ่ง ซึ่งลักษณะการพนันชั้นต่อที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ กฎหมายได้ห้ามไว้มิให้เอาทรัพย์สินกัน เพราะว่าการพนันที่เกิดขึ้นนั้นผู้พนันขาดความยิ่งคิดพิจารณา การพนันอีกลักษณะหนึ่ง คือ การพนันชั้นต่อที่เกิดขึ้นโดยผู้พนันมิได้มีจิตใจโกรธเคืองแต่อย่างใด ซึ่งการพนันในลักษณะนี้ กฎหมายอนุญาตให้เอาทรัพย์สินที่พนันกันนั้นได้

จากลักษณะของการพนันที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้อาจจะพิจารณาไปถึงการแข่งขันชกมวยไทยซึ่งเป็นการต่อสู้กันระหว่างบุคคล ๒ ฝ่าย และเป็นไปด้วยความสมัครใจทั้งนักมวยและผู้จัดการพนันชั้นต่อก็อาจจะเกิดขึ้นได้ และคงจะไม่ขัดกับกฎหมายที่บัญญัติและอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การแข่งชกมวยเป็นที่สนใจของผู้คนอย่างกว้างขวาง ทำให้สนุกและตื่นเต้นทั้งในศิลปะและลีลาในเชิงมวยและผลของการพนันของแต่ละฝ่ายด้วย ไม่ว่าผู้แพ้หรือผู้ชนะย่อมได้รับความพึงพอใจเพราะเป็นความสมัครใจในการชมและการเสี่ยงด้วยการพนันในครั้งนั้น ๆ สำหรับผู้ที่มิได้มีส่วนร่วมในการพนันก็ย่อมจะได้รับความพึงพอใจสนุกสนานในศิลปะการต่อสู้อย่างยุติธรรมและเป็นการต่อสู้ที่ตื่นเต้นหวาดเสียวอันเป็นลักษณะนิสัยของคนไทยที่ชอบการต่อสู้ประเภทนี้อยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ เป็นนักมวยเองก็สมัครใจเข้าต่อสู้กายจิตใจอันกล้าหาญไม่หวาดกลัวต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเองแม้จะทราบว่าการต่อสู้กันนั้นยอมจะได้รับความเจ็บแน่นอนไม่มากนักน้อย ซึ่งลักษณะของคนไทยที่มีใจกล้าหาญออกหน้ากล้าว่า นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ได้กล่าวไว้ในหนังสือวิชากระบี่กระบองว่า "... การอบรมน้ำใจ ได้แก่การอบรมมิสยใจออกไปทีละเล็กทีละน้อยให้เกิดความกล้าหาญ ไม่ครันคร้ามต่อความเจ็บปวดเล็ก ๆ น้อยๆ ที่จะพึงมีในเวลาฝึกหัดพยายามขจัดความกลัวต่าง ๆ หมั่นปลุกใจให้มีความเป็นนักรบเยี่ยงบรรพบุรุษของเราที่ได้สละเลือดเนื้อเพื่อเป็นชาติพลี นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญและควรเอาเยี่ยงอย่างไว้เป็นมรดก..."^๑

^๑ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา, วิชากระบี่กระบอง (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๓๑.

จากข้อความดังกล่าวนี้พอจะกล่าวได้ว่าในการฝึกหัดมวยไทยนั้นการฝึกก็ย่อมจะมีการอบรมน้ำใจให้เกิดความกล้าหาญ ไม่กลัวต่ออันตรายหรือความเจ็บปวดที่จะเกิดขึ้นจากการฝึกซ้อมหรือในการต่อสู้ และยังได้ปลูกฝังจิตใจให้เป็นนักสู้ที่รบเยี่ยงบรรพบุรุษของเราที่เคยทำศึกสงครามในสมัยก่อน ซึ่งจิตใจความเป็นนักสู้ของบรรพบุรุษของเรานั้น เป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญและควรจะรักษาไว้สืบต่อไป

นอกจากนี้ในสมัยรัชกาลสมเด็จพระเพทราชา พ.ศ. ๒๒๓๐ ได้ใช้กฎหมายที่เรียกว่า "กฎหมายพระเจ้ามั่งราย หรือมั่งรายศาสตร์" ได้กล่าวถึงลักษณะวิวัตไว้ดังนี้

"... กนทั้งหลายในโลกนี้จักวิวัตหนักกันด้วยเหตุ ๑๖ ประการดังนี้

๑. กูของท่าน
๒. ยืมของท่าน
๓. รวมทนกันทำการค่ากำไร
๔. รับจ้างทำงานไม่สำเร็จจะทิ้งงานเสีย
๕. ใจของแล้วจะซอกัน
๖. ปลอม (แปลก) ของซึ่งไม่มีวิญญาน
๗. คอยกัน
๘. ยัวเมีย จะหย่ากัน
๙. รักเมียทานจับมือถือนม
๑๐. แยงทรัพย์และแยงมรดก
๑๑. แฉกของกันไว้
๑๒. ของสูญหายไป
๑๓. ใจคืนให้กรบถ้วน
๑๔. ขอนอยอ้างวาของมาก

๑๕. การ เล่นการพนัน

๑๖. เหตุระหว่างคนเลว คนดี

ขอแม่ ลูก ตัวเมีย ข้าและเจ้า..."^๑

จากกฎหมายนี้แสดงให้เห็นว่า การคอบมวยกันนั้นคงมีอยู่ทั่วไปในสมัยนั้น เป็นแน่แท้ มิฉะนั้นแล้วคงไม่กล่าวไว้ในกฎหมายเพราะ เป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งในการปกครองบ้านเมือง

นอกจากนี้กฎหมายลักษณะวิวาทคดีกันนี้ยังมีหลายมาตราด้วยกัน ดังนี้
มาตราหนึ่ง คนสองคนต่อสู้กัน ผู้ลงมือก่อนตีท่านไม่แตก เลือดไม่ตก คนหลังนี้
 ตีตอบโต้จนคนแรกเลือดตกให้ลงโทษเท่ากัน ยิงหัวแตกทั้งคู่ให้ผู้ลงมือก่อนใช้เบี้ย
 ๕๕,๐๐๐ เบี้ย

มาตราหนึ่ง ผู้ลงมือที่ท่านก่อนให้หัวแตกต้องใหม่หนึ่งแสนหนึ่งหมื่น เบี้ย หรือ
 ๑๐๐ บาทเงินตก

มาตราหนึ่ง ท่านตีมันกว่ามือหัวไม่แตก มันกลับใช้ไม้ตะพด (ก้อน) ตีตอบ
 ท่านหัวแตกให้ใหม่ ๑๑๐,๐๐๐ เบี้ย

มาตราหนึ่ง คนสองคนตีกัน ปล้ำกัน ผู้หนึ่งตายก็ให้เลิกร้างกันไป เพราะเขา
 ปล้ำกัน เจ้าพระยา เจ้าขุนปล้ำกัน และมีผู้ยงให้หน้าคังนั้นหากฝ่ายหนึ่งตายลงให้ผู้
 ยุงท่านเผาศพเสีย เพราะเหตุไปเกี่ยวเชือกให้ท่านต่อสู้กัน^๒

จากกฎหมายลักษณะวิวาทคดีกันที่ระบุไว้ในกฎหมายพระเจ้ามังราย หรือมังราย
 ศาสตราี้แสดงให้เห็นว่า การต่อสู้ระหว่างกันนั้นมีหลายอย่างทั้งที่ใช้วัตถุอื่น ๆ เป็นอาวุธ

^๑ หลวงสุทธีวาทนฤพฒิ, ประวัติกฎหมายไทย (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์, ๒๕๑๖) หน้า ๒๓๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๖ - ๒๓๗.

และใช้อวัยวะของร่างกาย เช่น หนัก สอก เท้า เข้า ตลอดจนการใช้ร่างกายเข้าปล้ำกันเป็นต้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการฝึกศิลปะการต่อสู้แบบมวยไทยคงจะมีอย่างแพร่หลายและนิยมกันมากในสมัยนั้น และวัตถุประสงค์นอกจากจะใช้ในการต่อสู้กับข้าศึกมาในยามสงครามแล้วยังคงใช้เพื่อการป้องกันตัวในยามปกติเมื่อมีการทะเลาะวิวาทกันด้วย

เรื่องราวเกี่ยวกับมวยไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่สำคัญและอ้างอิงได้ว่าดีท่ามวยไทยเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง ทั้งประชาชนและพระมหากษัตริย์คือ เรื่องราวและหลักฐานในสมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ ซึ่ง ประยูร พิศนาคะ ได้กล่าวไว้ในหนังสือสมเด็จพระเจ้าเสือซึ่งพอจะสรุปเรื่องราวของพระองค์เกี่ยวกับมวยไทยได้ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าเสือทรงโปรดการเสด็จประพาสเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงอยู่เสมอ บางครั้งก็เสด็จโดยเรือพระที่นั่งอละทรงโปรดการตกปลา บางครั้งก็เสด็จโดยทรงช้างพร้อมทั้งข้าทนายบริวารออกล่าสัตว์ นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าเสือยังทรงโปรดการเสด็จในงานมหรสพอยู่เนือง ๆ และปรากฏว่าครั้งหนึ่งพระองค์ได้เสด็จทางชลมารคพร้อมด้วยเรือตามเสด็จอีกมากมายไปจอดอยู่ที่ตำบลตลาดกรวด แล้วพระองค์พร้อมด้วยมหาดเล็กอีก ๔ คน แต่งกายแบบชาวบ้านออกไปในงานมหรสพในที่นั้น ซึ่งมีประชาชนไปเที่ยวงานกันอย่างหนาแน่น และในงานมีการละเล่นต่าง ๆ มากมายหลายอย่าง พระเจ้าเสือได้เสด็จไปยังสนามมวย ค่ายเหตุที่พระองค์สนพระทัยกีฬามวยและโปรดการชกมวยมาก เมื่อเสด็จไปถึงสนามมวยแล้วพระองค์ได้เห็นนายสนามมวยจัดค้ำให้โดยที่ไม่ต้องเปรียบมวยโดยบอกว่าจะชกกับนักมวยเอกหรือนักมวยในระดับใดก็ได้ ซึ่งทางสนามมวยได้ออกประกาศให้ประชาชนทราบว่าพระองค์เป็นนักมวยมาจากเมืองกรุง โดยที่ประชาชนในขณะนั้นทราบกันก็โดยทั่วไปว่านักมวยกรุงศรีอยุธยาในสมัยนั้นมีฝีมือและมีชื่อเสียงมาก นายสนามจึงได้จัดนักมวยฝีมือดีของเมืองวิเศษไชยชาญขึ้นชก และเป็นที่สนใจของประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะไม่เคยมีนักมวยจากเมืองกรุงไปชกที่นั่นเลย ในการชกครั้งนั้น สมเด็จพระเจ้าเสือได้ชกกับนักมวยเอกถึง ๓ คน ซึ่งปรากฏชื่อว่า นายกลาง หนักตาย นายใหญ่ หนักเหล็ก นายเล็ก หนักหนัก ซึ่งแต่ละคนมีฝีมือที่ดีเยี่ยม ปรากฏว่าการต่อสู้เป็นอย่งน่าดูด้วยฝีมือพอ ๆ กัน แต่ด้วยความฉลาดและความเป็นยอดนักสู้ทำให้พระองค์สามารถเอาชนะคู่แข่งชั้น

ได้ทั้งสามคนโดยการชกจนคู่ต่อสู้ทั้งสามต้องยอมแพ้และได้รับความบอบช้ำเป็นอย่างมาก หลังจากนั้นไม่นานชาวเมืองวิเศษไชยชาญใคร่เรื่องนี้เข้าตาก็แสดงความยินดีที่พระเจ้าเสือได้เสด็จไปถึงเมือง และได้ปลอมพระองค์ขึ้นชกมวยด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วนี้แสดงให้เห็นว่าศิลปะมวยไทยคงเป็นที่สนใจกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังเป็นศิลปะการกีฬาที่พระมหากษัตริย์ทรงโปรดอยู่แล้ว ประชาชนก็ยังคงมีความสนใจมากยิ่งขึ้น ดังที่ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ได้กล่าวว่า "... ตามปกติเมื่อพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดกีฬาอะไร ก็พาศนิคนั้นก็ยอมเจริญและเฟื่องฟู ประชาชนก็หันหน้ามาเอาใจใส่ตามเจ้านายของตนตามไปด้วย..."^๒ ดังนั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้าเสือทรงโปรดกีฬามวยไทยในสมัยนั้น ประชาชนพลเมืองทั่วไปก็ย่อมจะมีความสนใจและมวยไทยย่อมเจริญรุ่งเรืองอย่างแน่นอน

เรื่องราวที่เป็นหลักฐานแสดงถึงความนิยมกีฬามวยไทยและมีมือกีฬามวยไทยของชาวไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาอีกเรื่องหนึ่งคือ ในสมัยที่เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ให้แก่พม่าในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้มีปรากฏว่าในช่วงนั้นพม่าได้กวาดต้อนคนไทยไปเป็นจำนวนมาก และต่อมาพระเจ้าอังวะได้จัดให้มึงงานสมโภชหาเจดีย์ชะเวกากองขึ้น และได้จัดให้มีการแข่งขันชกมวยขึ้นด้วย เกี่ยวกับหลักฐานเรื่องนี้ เอกซ์เรย์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือชีวประวัติบรรพชนชั้นนำของไทยไว้ว่า "... ขุนนางพม่ากราบทูลว่า ชาวไทยมีฝีมือมวยไทยดีเกือบทุกคน พระเจ้าอังวะจึงตรัสสั่งให้จัดหานักมวยมาชกกันในงานนี้ ได้มีนักมวยไทยฝีมือดีคนหนึ่ง ชื่อ นายชนมคุ้ม ซึ่งนายชนมคุ้มคนนี้เป็นนักมวยฝีมือดีมีชื่อเสียงมา

^๑ ประยูร พิศนาคะ, สมเด็จพระเจ้าเสือ, (พระนคร : โรงพิมพ์พิศนาคะ ๒๕๐๕) หน้า ๕๓ - ๕๔.

^๒ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา, วิชากระบี่กระบอง (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๑๓) หน้า ๘.

ถามว่าจะชกต่อไปอีกโคหรือไม นายขนมต้มกำลังยังค้อย จึงบอกว่าขอสู้อีก คราวนี้
 นักมวยพม่าก็เข้ามาในสังเวียนอีกคน พอเริ่มชกพม่าก็บุกเป็นการใหญ่เพื่อไม่ให้ นายขนมต้ม
 ค้างตัวได้ นายขนมต้มก็ถอยหลังหาจังหวะพอโคที่ก็คอยหมักขวาถูตรงคางพอดี ทำให้นักมวย
 พม่าหยุดชก แล้วนายขนมต้มก็เตะควยแข่งขวาเข้าที่ซี่โครงล้มลง และยอมแพ้ไป พอหยุด
 พักชั่วคราว นักมวยคนที่สี่ก็เริ่มลงมือชกต่อไป นายขนมต้มถอนกำลังลงเพราะใช้เท้าเปล่าจึงศึก
 นักมวยพม่ามาถึงสามคนแล้ว คราวนี้เห็นว่าจำเป็นต้องใช้หมัก จึงเอาหมักซ้ายหลอกล่อ
 ใหญ่ต่อสู้หลงกล พอโคจังหวะก็ใช้หมักขวาชกถูกตาทั้งสองข้างของพม่าจนลืมไม่ขึ้น แล้ว
 นายขนมต้มก็เลือกชกเอาตามสบาย และพม่าก็ยอมแพ้ในยกที่สองนั่นเอง พอพักโคสักครู่
 นักมวยพม่าคนที่ห้าก็เข้ามาชกต่อไป นักมวยพม่าคนนี้ร่างกายล่ำสัน แข็งแรง พยายามลุดไล
 วิ่งเข้าประชิดหวังจะปล้ำเหวี่ยงให้นายขนมต้มหมดแรง นายขนมต้มก็ถอยหาจังหวะพอนักมวย
 พม่าเข้าถึงตัวก็ชกควยหมักซ้าย แล้วสวนควยหมักขวาเต็มแรง ถูกโหนกแก้มและกรามคาน
 ขวาของนักมวยพม่าจนกระเด็นออกไปนอกสังเวียนและไมยอมออกมาสู้ต่อ ส่วนนายขนมต้ม
 ของเวลาคาดเชือกใหม่เพราะตอยมาจนค้ายที่คาดหมักหลุกระจุย พอโคชวลาชกนักมวย
 พม่าคนที่หก นายขนมต้มหลังจากที่พักผ่อนหายเหนื่อยแล้วก็เต็มไปด้วยสังเวียน ทันหลัง
 ใหญ่ต่อสู้ นักมวยพม่าก็นักว่านายขนมต้มเสียท่าจึงรีบตรงเข้ามาหมายจะคอยควยหมัก จึง
 โคนจรเซฟาคทางเข้ากลางหลังอย่างจัง จนหายใจแทบไม่ออก ต้องยอมแพ้ไป คนที่เจ็ด
 ขึ้นชกถูกนายขนมต้มเตะไหล่ทั้งซ้ายขวาจนยกแขนไม่ขึ้นและยอมแพ้ไป คนที่แปดเป็นนักมวย
 ที่มีชื่อเสียงโด่งดังมาก มีวิธีการชกรวดเร็ว พอเริ่มชกนายขนมต้มก็ย่างสามขุมเข้าประชิด
 ตัวไมยอมห่างเพราะใช้หมักและเท้าเตะไม้โคดจึงใช้วิธีการเข้าประชิดตัวปล้ำที่เขาและ
 พันศอกถูกบริเวณปากและจมูกของนักมวยพม่าจนโคเลือก ทันแถบบนคานหน้าหักหลายซี่
 เลื้อยคดปาก พอเริ่มชกยกใหม่ นายขนมต้มเข้าประชิดตัวเอาศอกซ้ายกระแทกเข้าที่ปาก
 ถูกแผลเกาจนนักมวยพม่ายอมแพ้ นักมวยพม่าคนต่อไปเป็นนักมวยพม่าระดับหัวหน้ากาย
 มีฝีมือดีมาก พอเริ่มชกนายขนมต้มใช้กลอุบายหลอกล่อให้หลงกล พอโคที่ก็เตะซ้ายและขวา
 เข้าที่หน้าท้องจนตัวลอย แต่นักมวยพม่าก็ออกหนักพันสต่อไป นายขนมต้มจึงหลอกล่อให้
 นักมวยพม่าถอนกำลังลง แล้วจึงใช้หมักชกเขี่ยแก้มซ้ายขวาจนเป็นแผลเพราะเชือกที่คาด
 หมักนายขนมต้มแน่นแข็งและเป็นปล้ำล้ายกนหอย นักมวยพม่าเห็นเลือดออกมากจึงยอมแพ้ไป

หลังจากนั้นก็ไม่มีนักมวยพม่าคนใดกล้าขึ้นชกกับนายขนมต้มอีก จนกระทั่งมีหมองเงาคนหนึ่ง เป็นครูมวยมาจากเมืองยะไฮ มีฝีมือชั้นครู เข้ามาคุยมวยและขอสมัคร เข้าชกแก้ตัวแทนนักมวยพม่า นายขนมต้มเห็นว่า เป็นครูมวยมีอายุมากก็แสดงคารวะยกมือไหว้เป็นการแสดงความเคารพ และให้เกียรติตามประเพณีของนักมวยไทย คนคนพบเห็นนายขนมต้มยกมือไหว้ ก็คิดว่านายขนมต้มกลัวพม่ากัน เธอหาหัวเราะชอบใจ พอเริ่มลงมือชก นายขนมต้มหลอกล่ออย่างว่องไว พอเห็นครูมวยเงาถอนแรงก็ใช้วิธีจร เซ่ฟาคหาง บังเอิญสั้นเท้าของนายขนมต้มโอบงอกของครูมวยพม่าพอดีจนกึ่งจมกุ่มและยอมแพ้ไป การชกมวยไทยกับพม่าเป็นอันสิ้นสุดลง พระเจ้าอังวะ (บ้างก็ว่าพระเจ้ามังระ) ใ้ทอดพระเนตร การชกครั้งนั้นโดยตลอด ทรงพอพระทัยในฝีมือและความสามารถของนายขนมต้มถึงกับตรัสออกมาว่า คนไทยนี้ช่างมีฝีมือคู่สู้ชอนเล็บ ไม่นึกเลยว่าจะเก่งถึงปานนี้ ถ้าเจ้านายไทยสามัญก็ปรองดองกันก็แล้วกรงเสียอยุธยาที่จะไม่เสียแก่พม่าเลย เมื่อเสร็จงานสมโภชมหาเจดีย์แล้วทรงโปรดให้นายขนมต้มเข้าเฝ้าเป็นพิเศษ และให้ความช่วยเหลือ เลี้ยงดู อย่างสมเกียรติ และทรงตรัสถามนายขนมต้มว่าอยากได้เงินทองหรืออยากได้เมีย นายขนมต้มทูลตอบว่า เมืองไทยหาเงินง่าย ถ้าขยันก็หาเงินได้จึงอยากได้เมีย พระเจ้าอังวะจึงประทานสาวงาม พม่าให้หนึ่งคนกับสาวมอญอีกหนึ่งคน นายขนมต้มก็พาภรรยาสาวทั้งสองกลับมาเมืองไทย และมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขต่อไป" เรื่องราวของนายขนมต้มนี้แม้แต่ในประวัติศาสตร์พม่าก็ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ และจากการสืบค้นของกรมศิลปากร พบว่า วันที่นายขนมต้มชกกับพม่าคือวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๑๓ ดังนั้นจึงถือเอาวันที่ ๑๗ มีนาคม ของทุกปีเป็นวันนักมวย..."^๑

จากข้อความที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าการชกมวยไทยในสมัยนั้นได้มีการไหว้ครูด้วยการรำมวยในท่าต่าง ๆ ก่อนจะชกเพื่อระลึกถึงครูบาอาจารย์ซึ่งถือเป็นระเบียบแบบแผน

^๑ จารุสินทร์ มุลิกพงษ์, "นายขนมต้ม" วิทยาสาร ๑๘ (สิงหาคม ๒๕๑๑) : ๓๐.

และประเพณีสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการไหว้ครูอย่างอื่น ดังเช่น
 นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา กล่าวไว้ในหนังสือระเบียบกระบวนของเกี่ยวกับการไหว้ครูว่า
 ... การเคารพครูบาอาจารย์ไทยเราถือกันเป็นชีวิตจิตใจ ซึ่งจะเว้นเสียมิได้เป็นอันขาด
 ศิลปะอันใดที่ได้เล่าเรียนมาจากครูศิลปะนั้น โดยมากย่อมมีการเคารพครูก่อนที่จะเริ่มแสดง
 คุ้มเสมอไป เช่น คนตรี ละคร โขน หนัง ละคร ระเบียบกระบวนและมวยเป็นวิชาที่ถือเคร่ง
 ครัดในเรื่องนี้มาก ฉะนั้นก่อนที่จะลงมือแสดงหรือต่อสู้ ผู้แสดงจำต้องตั้งต้นด้วยการกราบ
 ไหว้ครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชานี้ให้แก่ตนซึ่งถือว่า เป็นกตัญญูทศเวทที่ และเป็นสิริมงคล
 ที่จะมีแก่ตนสืบไปอีกด้วย..."^๑

นายขนมต้มคงจะได้ศึกษาวิชามวยไทยมาจากครูมวยในสมัยนั้นอย่างแน่นอนถึงแม้
 จะไม่ปรากฏชื่อ ณ ที่ใดก็ตาม และการรำมวยเพื่อการไหว้ครูนั้นนอกจากจะรำเพื่อระลึกถึง
 ครูบาอาจารย์แล้วคงจะเป็นการโอ้อวดต่อสู้และศึกษาชั้นเชิงของคู่ต่อสู้ด้วย ซึ่งคงจะคล้าย
 กันกับการรำกระบี่กระบอง ซึ่ง นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา กล่าวไว้ว่า "... การรำ
 เป็นการให้โอกาสแก่ผู้แสดงทั้งสองฝ่ายได้ดูท่าที่ของกันและกัน เพราะทั้งสองฝ่ายที่กำลังรำ
 อยู่นั้นหาได้มุ่งรำแต่ในท่าที่ตนกระทำอยู่อย่างเดียวไม่ ตายังต้องคอยชำเลืองดูท่าของอีก
 ฝ่ายหนึ่งอยู่เป็นระยะ ๆ ทั้งนี้ก็คงหวังผลในขั้นที่จะต่อสู้กันอย่างจริงจังต่อไป..."^๒

นอกจากนี้ จะเห็นว่านักมวยไทยสมัยนั้นมีฝีมือและชั้นเชิงในการชกเป็นอย่างดี
 ในค่านฝีมือเชิงมวยไทยนั้นสามารถใช้อาวุธ หมัด เข่า ศอก เตะ ในลักษณะต่าง ๆ เป็น
 การเตะเฉียง (เตะจิตต่อกันไม่ให้คู่ต่อสู้ล้ม) การเตะกลับหลังที่เรียกว่าจร เข้าพาดหาง
 ทั้งการเตะและการชกก็มีความแรงมากจนสามารถทำอันตรายคู่ต่อสู้ให้ได้รับอันตราย ล้มลง
 หรือยอมแพ้ได้โดยเร็ว เพราะถูกหมัด หรือถูกเตะเพียงไม่กี่ครั้ง ในค่านชั้นเชิงการชก

^๑ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา, วิชากระบี่กระบอง (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
 ๒๕๑๓) หน้า ๓๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน

ก็เช่น เกี่ยวกับการชกมวยไทยในสมัยนั้นนักมวยไทย เช่น นายขนมต้ม นอกจากจะมีฝีมือในการใช้อาวุธในร่างกายแล้วยังมีความฉลาด มีไหวพริบและปฏิภาณในการต่อสู้ เช่น การหาจังหวะในการโต้ตอบและเข้านำคู่ต่อสู้ การถอยเข้าทำในลักษณะตีคั่น เมื่อคู่ต่อสู้เสียหลัก การเลือกใช้อาวุธที่ไม่ซ้ำซากเพื่อมีลูกต่อสู้จับทางได้ หรือใช้ให้เหมาะกับสภาพความเหน็ดเหนื่อยของร่างกายในขณะนั้น เช่น การใช้หมัดแทนการใช้เท้าเตะ การหลอกลวงหมัดซ้ายแล้วชกด้วยหมัดขวา การชกให้ถูกเป้าหมายหรือจุดอันตราย เช่น ตา อก และ จมูก เป็นต้น การชกให้คู่ต่อสู้มีบาดแผล เช่น การชกให้เจ็บแก้มซ้ายและแก้มขวา การชกวงในด้วยการเข้าประชิดตัว ปล้ำตีเขาและพันศอก การลอบลอบให้คู่ต่อสู้อ่อนกำลัง

สิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งที่ควร จะพิจารณา ก็คือ ในเรื่องคุณธรรมของนักมวยไทยในกานการ เคารพและให้เกียรติแก่คู่ต่อสู้ที่อาวุธโสกว่า ถึงแม้ว่าจะเป็นคู่ต่อสู้ของตนไม่ว่าฝีมือเชิงมวยจะเหนือกว่าหรือด้อยกว่าก็ตาม ผู้ที่มีอาวุธน้อยยอมแสดงอาการการวะ ผู้ที่มีอาวุธโสมากกว่า เสมอทั้ง เช่นที่นายขนมต้มยกมือไหว้ เป็นการ เคารพและให้เกียรติแก่ครูมวยจาก เมืองยะโฮ ซึ่ง เป็นคู่ต่อสู้คนที่สิบของ เขาจนเป็นที่สนุกสนาน เฮฮาแก่ชาวพม่า เพราะพม่า เข้าใจผิดนึกว่านายขนมต้มกลัวครูมวยคนนั้น แท้จริงแล้วนายขนมต้มมิได้นึกกลัวแม้แต่น้อย แต่เป็นเพราะนายขนมต้มได้แสดงการให้เกียรติในฐานะที่เป็นผู้มีอาวุธโสและ เป็นถึงครูมวยต่างหาก ซึ่งในการชกก็จริง ๆ นายขนมต้มก็สามารถใช้วิธีจร เข่ฝากหาง ดุญที่หมายสำคัญคือ โคน จมูกของครูมวยพม่าพอดี และเอาชนะไปได้อย่างไม่ยากนัก และเป็นอันยุติการชกระหว่างนายขนมต้มยวคนักมวยไทย เพียงคนเดียวกับยอดนักมวยพม่าถึงสิบคนในครั้งนั้นด้วย เหตุนี้ในการต่อสู้เชิงกีฬามวยไทยครั้งนี้ได้เป็นประวัติกการที่เป็นประวัติกศาสตรอันประทับใจและภาคภูมิใจแก่ชาวไทยมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้กักร มนักมวยขึ้น กักรปรากฏในเกล็ดโคโบราณคดีว่า ".... ทรงโปรดให้มีการมวยหลวงขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยให้คัดเลือกเอาชายฉกรรจ์ที่มีฝีมือการชกมวยไทย เข้ามารดต่อสู้กันหน้าพระที่นั่ง แล้วคัดเลือกเอาผู้มีฝีมือที่เลิศ

ไว้เป็นผู้รักษา เป็นทหารสนิทและทหารรักษาพระองค์ มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยเวลาเสด็จประทับในพระราชวัง หรือเสด็จในงานต่าง ๆ ..."^๑

จะเห็นว่าผู้ที่มีความสามารถเชิงมวยไทยก็มีโอกาสได้รับเลือกเป็นทหารสนิทและทหารรักษาพระองค์ มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยแก่พระมหากษัตริย์ด้วย ซึ่งความสำคัญของคนมวยนี้พระบริหาร เพชธานีได้กล่าวไว้ว่า

"... สาเหตุที่ต้องเอาคนมวยทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยเหล่านี้ เพราะสมัยนั้นบุคคลใดจะพกอาวุธเข้าไปในพระราชวังไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ ดังนั้นเวลาเกิดเรื่องราว หรือเกิดการต่อสู้กันในพระราชวังมักจะใช้ นักมวยไทยเข้าต่อสู้กัน คนมวยนี้นอกจากจะทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยแล้วยังทำหน้าที่ฝึกสอนเยาวชนในพระราชวังด้วย..."^๒

จากข้อความที่นำมาอ้างถึง เกี่ยวกับหน้าที่ของคนมวยนี้แสดงให้เห็นว่า การฝึกมวยไทยในพระราชวังคงเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนหรือบรรดาลูกเจ้านายจำเป็นต้องฝึกมวยไทยและสอนโดยนักมวยสังกัดกรมมวยหลวงนี้ด้วย

^๑ ส. พลายน้อย, เกสติกโบราณคดี (พระนคร : สำนักพิมพ์แพรวพินทยา, ๒๕๑๕), หน้า ๔๘๒.

^๒ พระบริหาร เพชธานี, ประวัติศาสตร์ไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ประจำมหาวิทยาลัย, ๒๕๐๘), หน้า ๕๔๑.

กีฬา มวยไทยในสมัยกรุงธนบุรี

ในสมัยกรุงธนบุรีมีการทำสงครามตลอดทั้งแก่การ กอบกู้เอกราชเป็นต้นมา ดังนั้น การฝึกศิลปะ การต่อสู้แบบมวยไทยก็คงจะมีอย่างแพร่หลาย สำนักฝึกมวยไทยก็คงจะคล้ายกับ สมัยกรุงศรีอยุธยา คือ มีสำนักมวยในพระราชวังสำหรับฝึกหัดมวยให้ทหารและขุนนาง และมีสำนักมวยตามหมู่บ้านต่าง ๆ เช่น สำนักมวยของครูเที่ยง บ้านแก่ง สำนักมวยของครูเมฆ บ้านท่าเสา สำนักมวยของครูห้าว แขวงเมืองตาก เป็นต้น

นักมวยที่มีชื่อเสียงในสมัยกรุงธนบุรีนั้นมีมาก เช่น นายเมฆ บ้านท่าเสา นายเที่ยง บ้านแก่ง นายหมึก ซึ่งเป็นนายเลือกของพระเจ้าตากสิน นายทองดี พันขาว นายห้าว แขวงเมืองตาก นายนิล เมืองทุ่งยั้ง นายฉิก ศิษย์ครูนิล หลวงพรหมเสนา หลวงราชเสนา และขุนอภัยภักดี เป็นต้น

บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกีฬา มวยไทยในสมัยกรุงธนบุรีที่สมควร จะนำมากล่าวถึง เป็นพิเศษ คือ "พระยาพิชัยดาบหัก" เพราะพระองค์เป็นที่ประจักษ์เกี่ยวกับวิชามวยไทยมา ตั้งแต่ต้น ซึ่งประวัติโดยย่อของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับวิชามวยไทยมีดังนี้

"... พระยาพิชัย เดิมชื่อจ้อยหรือทองดี ในสมัยที่อยู่วัดใกล้คูการฝึกมวยและการชกมวยอยู่เสมอ จึงได้เริ่มฝึกหัดเอง ต่อมาภายหลังเกิดเรื่องชกต่อยกับเด็กวัดด้วยกันทั้งถูกแกล้งและถูกรุม จากหมู่เด็กวัด จ้อยจึงจำเป็นต้องหนีออกจากวัด ถ้วยไม่กล้ากลับเข้าบ้านจึงเดินทางไปเรื่อย ๆ และได้ไปขอเป็นศิษย์ฝึกหัดมวยกับครูเที่ยงที่บ้านแก่ง โดยอยู่บ้านครูเที่ยงและช่วยเหลืองานต่าง ๆ ทุกอย่าง และตอนนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็นทองดี ซึ่งครูเที่ยงชอบเรียกว่าทองดี พันขาว เพราะนายทองดีไม่ชอบกินหมากเหมือนคนอื่น ๆ ในสมัยนั้น ถ้วยเหตุที่มีฝีมือทางมวยดีและเป็นที่รักของครูมาก จึงเป็นที่อิจฉาริษยาจากเพื่อนร่วมสำนักและอุกรังแกลต่าง ๆ นานาถึงกับถูกรุมทำร้าย ครั้งหนึ่งศิษย์ครูเที่ยงหลายคนรุมทำร้ายนายทองดี แต่สู้นายทองดี

ไม่ได้ จึงไปบอกครูเถียงว่านายทองก็ทำร้ายพวกตน ครูเถียงไม่เชื่อเพราะเห็นว่าคน ๆ
 เคียวจะรังแกคนหลายคนได้อย่างไร นายทองก็อยู่กับครูเถียงจนฝึกวิชามวยได้สำเร็จจึง
 ขอลาไปนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์ ที่นั่นนายทองก็ได้เห็นการเล่งจิวมีการทหะเมน
 ศีลังกาในท่าต่าง ๆ นายทองก็จกจำไว้แล้วฝึกหัดเองจนทำได้คล่อง ต่อจากนั้นก็ไปฝึกหัด
 มวยกับครูเมฆ บ้านท่าเสา เป็นเวลา ๓ ปีเศษจึงสำเร็จฝีมือมวยไทยเป็นเลิศ ครั้งหนึ่ง
 มีการแข่งขันชกมวยในงานฉลองพระแท่นศิลาอาสน์ นายทองก็เปรียบมวยได้คู่กับนายหมึก
 ศิษย์ครูนิล ซึ่งเป็นนักมวยชื่อดังแห่งเมืองทุ่งยั้ง ซึ่งนายถึกได้เปรียบรูปร่างและความแข็งแรง
 แต่พอต่อยกันจริง ๆ นายทองก็ สามารถเตะนายถึกจนสลบ ซึ่งการชกในครั้งนี้
 นายทองก็ได้ใช้วิธีกระโดดข้ามนายถึกตามที่ได้ฝึกแบบจิวมาด้วย เมื่อนายถึกแพ่นายทองก็
 ครูนิลอับอายมากจึงทำครูเมฆให้ต่อยกัน ซึ่งนายทองก็ได้ขอต่อสู้แทนถึงแม่ครูเมฆไม่ยอมแต่
 ้วยทนรับไว้ไม่ไหวจึงจำใจยอมให้นายทองตี พันชวาทอดแทนตามความประสงค์ ในการ
 ต่อสู้กันครั้งนี้ครูนิล ได้รุกไล่ นายทองก็เกือบตลอดเวลาจนได้จังหวะนายทองก็จึงถอยหมัด
 ซ้ายขวาจนครูนิลเซไป และนายทองก็จับขาครูนิลขณะที่ครูนิลเตะกระชากเข้าหาลำตัวแล้ว
 กระทบคอกว เข้าวแล้วถอยถอยหมัดจนครูนิลหงายหลังล้มลงสลบคาที่พ่ายแพ้ไป คนดูต่างชมว่า
 เป็นมวยเทวดาและไม่มีใครในแขวงเมืองพิชัย เมืองทุ่งยั้ง เมืองดงแล และเมืองฝาง
 กล้าต่อสู้กับนายทองที่อีก

ต่อจากนั้นนายทองก็ ไปเที่ยวเมืองสุวรรณโคตมได้มีโอกาสฝึกหัดวิชาคาบกับ
 ครูคาบคนหนึ่งจนสำเร็จและมีฝีมือทางคาบด้วย เป็นอย่างดีจนได้ฝึกซ้อมกับบุตรชายเจ้าเมือง
 ซึ่งเป็นศิษย์ครูเถียงกันหลายครั้ง ครั้งหนึ่งนายทองก็ไปเที่ยวเมืองสุโขทัยเห็นจีนแคว้จิว
 ฝึกมวยให้เจ้าลูกจีนจึงขอเข้าเป็นศิษย์ด้วย ซึ่งครูจีนก็ไม่ขัดข้องทั้งนี้เพราะเห็นนายทองก็
 เป็นคนสุภาพอ่อนโยน นายทองก็ฝึกมวยจีนจนสำเร็จ และเป็นที่ชื่นชมของครูจีนนั้นมาก
 ชื่อเสียงนายทองก็ได้กระจายไปทั่วทุกแห่งจนมีเด็กหนุ่มมาขอเป็นลูกศิษย์ฝึกหัดมวยและ
 คาบเป็นจำนวนมาก นายทองก็ฝึกหัดให้ ซึ่งในจำนวนเด็กที่มาฝึกหัดนี้มีเด็กกำพร้าบิดา
 มารดาของคนหนึ่งชื่อบุญเกิด ซึ่งโกลีซัดและช่วยปรนนิบัตินายทองดีอย่างเอาใจใส่ เมื่อ
 ชาวจีนได้ชมนายทองก็ไปเที่ยวเมืองตากก็บอกวว่าพระเจ้าตากทรงโปรดปรานการชก
 มวยยิ่งนัก พระองค์เป็นนักมวยและฝึกมวยเป็นประจำและทรงทอดพระเนตรการชกมวย

อยู่เสมอ เป็นเหตุให้ชาวเมืองตากฝึกหัดมวยกันมาก ในการไปเมืองตากครั้งนี้ นายทองดีได้พาเด็กชายบุญเกิดไปด้วย นายทองดีไปพักอาศัยอยู่ที่วัดแห่งหนึ่งซึ่งต่อมาพระเจ้าตากสินพร้อมด้วยข้าราชการ ได้มาถือน้ำพิพัฒน์สัตยาที่วัดนั้นและได้จัดให้มีการชกมวยฉลองด้วย นายทองดีได้ไปเปรียบมวย ซึ่งมีครูมวยชื่อครูหัวไถ่พาลูกศิษย์ไปเปรียบมวยมาก นายทองดีไม่ต้องการชกกับศิษย์ของครูหัวไถ่แต่ต้องการชกกับครูหัวไถ่เอง ทั้งนี้เพื่อต้องการจะศึกษาจดจำเอาศิลปะเพลงมวยของครูหัวไถ่โดยคิดว่าจะแพ้หรือชนะนั้นไม่สำคัญ แม้จะถูกห้ามโดยนายสนามและคนอื่นๆ เพราะความหวังดีก็ตาม แต่นายทองดีก็ยังยืนยันนายสนามจึงจำเข้ามาคัดจัดให้ชก เมื่อทั้งคู่มวยบังคับครบเสร็จแล้วก็จึงสามชุกเข้าหากัน ครูหัวไถ่ซึ่งได้เปรียบกว่ารุกไล่เตะตอยไม่ให้นายทองดีตั้งตัวได้ นายทองดีต้องถอยจนติดเชือกสนามและเมื่อเห็นท่าไม่ดีก็ล้มตัวลงกับพื้นเพื่อให้ออกพ้นจากการรุกรบอย่างมาเลือดของครูหัวไถ่ซึ่งคนดูทั้งหลายต่างก็คิดว่านายทองดีคงไม่มีทางสู้ไต่แน่ ๆ แต่พอเริ่มชกกันใหม่ นายทองดีก็กระโดดเหยียบชายพก เลือดชกตกเบ้าตา เอาศอกพันที่ศีรษะ และเตะถูกปากครึ่งจุมครึ่งจมน้ำหงายแล้วเตะสะกักที่ก้นจนครูหัวไถ่ล้มลงพ่ายแพ้ไปอย่างมอมชอมที่สุด

เมื่อได้พักนอนแล้วพระเจ้าตากทรงรับสั่งถามนายทองดีว่า จะชกกับคนอื่นต่อไปอีกหรือไม่ นายทองดีพูดว่าไต่ จึงเรียกครูมวยของพระองค์ท่านซึ่งตามเสด็จไปด้วย ชื่อ นายหมึก ให้ชกกับนายทองดีเป็นคนต่อไป ถ้าจะครูปร่างแล้วนายหมึกไต่เปรียบนายทองดีมากกว่าครูหัวไถ่เสียอีก แต่พอชกกันจริง ๆ นายหมึกไม่สามารถจะใช้อาวุธทำอันตราย นายทองดีไต่เลยไม่ว่าการเตะหรือการตอย เมื่อนายทองดีไต่จังหวะก็เตะสูงที่ขากรรไกรซ้ายขวาอย่างรวดเร็วและเตะเฉียงไว้มิให้ล้มจนนายหมึกได้รับความมอมชอมมากที่สุดจนสลบคาสนาม พระเจ้าตากทรงโปรดฝีมือของนายทองดีมาก ตบพระเพลาปลางศรีสว่าง "นักมวยนี้มีฝีมือเลิศล้ำหาตัวมาสู้ไต่ไต่อีกแล้ว" จึงพระราชทานรางวัลและชักชวนให้ยู่ด้วย ซึ่งนายทองดีก็ถวายเป็นรับใช้ตั้งแต่วันนั้นมา พระเจ้าตากโปรดปรานมากเพราะนายทองดีเป็นคนขยันขันแข็งไม่เกียจคร้านคอกองงาน สุภาพอ่อนน้อม ซื่อสัตย์สุจริต เวลาว่างจากราชการพระเจ้าตากจะให้นายทองดี รำมวยและรำดาบให้ทอดพระเนตรอยู่เป็นประจำ ทรงชมเชยว่า "รำงามทุกท่า ทุกทาง ทอดพระเนตรไม่จืดเลย"

ต่อมาพระเจ้าตากได้ตั้งทองดีเป็นหลวงพิชัยอาสา โดยเด็กชายบุญเกิดได้ติดตามไปอยู่ด้วย เมื่อพม่ายกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าตากตระหนักดีว่ากรุงศรีอยุธยาจะไปไม่รอดจึงรวมสมรรคพรรคพวกยกกองทัพตีฝ่าพม่าออกไป ในตอนนั้นหลวงพิชัยอาสาถือดาบสองมือคาดเชือกแน่นออกนำหน้าพลทหารเห็นถอยออกไป พม่าล้อมกายเป็นอันมาก เปิดทางให้พระเจ้าตากเสด็จโดยสวัสดิภาพ และในตอนหลังต่อมาหลวงพิชัยอาสาได้เป็นแม่ทัพหน้าต่อสู้กับพม่าอย่างกล้าหาญหลายครั้งหลายคราว จนกระทั่งกษัตริย์พระนเรศวรศรีอยุธยาได้และตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ได้โปรดเกล้าแต่งตั้งให้หลวงพิชัยอาสาเป็นเจ้าหนื่นไวยวรรณาด ต่อมาเป็นพระยาสีหราชเคโช และต่อมาเมื่อพระยาสีหราชเคโชไปตีเมืองพิษณุโลกคืนจากเจ้าพระฝางและไค้ชัยชนะ พระเจ้าตากสินได้โปรดให้พระยาสีหราชเคโชเป็นพระยาพิชัยครองเมืองพิชัย และนายบุญเกิดได้โปรดให้เป็นหมื่นหาญณรงค์เป็นทหารสนิทของพระยาพิชัย

สังกราช ๑๑๓๘ ปีมะโรง จักราสก ไปสุเพลาแม่ทัพพม่าได้ยกทัพมาตีเมืองพิชัย พระยาพิชัยยกกองทัพออกไปสู้รบกลางทางโดยถือดาบสองมือคาดเชือกแน่นกุมทหารไล่พันแทงพม่าจนคาบหัก ในจังหวะที่พระยาพิชัยเสียท่าคาบหักนี้เองพม่าได้พุ่งเข้าพันแทงเข้าพันละวัน แต่หมื่นหาญณรงค์ทหารคูชีพได้พุ่งตัวเข้ารับอาวุธของพม่าไว้ได้ และพันทหารพม่าตาย ขณะที่กำลังต่อสู้กันอยู่นั้นมีกระสุนปืนลูกหนึ่งลูกที่หน้าอกหมื่นหาญณรงค์ทะลุหลังอัมพุดลงซาคใจตายทันที พระยาพิชัยเห็นหมื่นหาญเสียชีวิตมีความอาลัยเป็นอย่างนัก ทำให้เกิดความแค้นวังไล่พันแทงพม่าอย่างไม่คิดชีวิต ทหารพม่าอัมพุดตายเป็นอันมาก และไล่ลาดอแยกแตกกระจายไป และจากการทำศึกในครั้งนี้ประชาชนทั่วไปเรียกชื่อพระยาพิชัยว่า "พระยาพิชัยคาบหัก" ตั้งแต่นั้นมา

บรรณ อรรถาธิบาย, บุคคลสำคัญของไทย (พระนคร : สำนักพิมพ์ โอเคียนส์โตร์, ๒๕๐๗),

กีฬามวยไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ในรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้นการแข่งขันชกมวยมักจะมีแข่งขันกันตามสนามมวยชั่วคราว ในงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ หรือตามงานวัดทั่ว ๆ ไป โดยชกกันบนดิน ไม่มีการยกพื้น ไม่มีนวม ใช้การคาดเชือกและยังไม่มีการตัดสินแพ้ชนะกันโดยคะแนน ดังปรากฏในประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ตอนหนึ่งว่า ชาวรัตนโกสินทร์นิยมชกมวยไทย ตามงานวันสำคัญต่าง ๆ เช่น งานบิณฑบาต งานถือน้ำพิพัฒน์สัตยา งานประจำปี และงานรับเสด็จเจ้านาย ทำให้ชาวต่างประเทศได้เห็นการต่อสู้แบบศิลปะมวยไทยแล้วคิดว่าคนไทยแทบทุกคนดูเหมือนจะเป็นนักมวยไปหมดจนฝรั่งได้ข่าวว่าคนไทยชกมวยไทยเก่ง เลยอยากที่จะประลองฝีมือ ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๓๓๑ มีเรือของฝรั่งเศสเข้ามายังกรุงเทพฯ และมีนักมวย ๒ คนพี่น้องซึ่งมีฝีมือดีเยี่ยมชกมวยมาหลายเมืองแล้ว และได้พำนักกับนักมวยไทย โดยส่งลามากราบเรียนกับพระยาคลัง พระยาคลังจึงนำความขึ้นกราบทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงกรีดยกปรึกษากับกรมพระราชวังบวรฯ ซึ่งเป็นผู้ที่มีฝีมือมวยไทย และควบคุมทนายเลือกอยู่ในขณะนั้น จึงเห็นควรต่อสู้เพื่อรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของคนไทย และได้ตกลงพนันกัน ๕๐ ชั่ง กรมพระราชวังบวรฯ ได้จัดเลือกนักมวยมีชื่อคนหนึ่ง ชื่อ "หมื่นผลาญ" ซึ่งเป็นทนายเลือกวังหน้า แล้วจัดเตรียมสนาม ปลดพลับพลาขึ้นที่สนามหลังวัดพระแก้ว เมื่อถึงเวลาชกก็ตรัสให้แต่งตั้งหมื่นผลาญ จะโลมน้ำมันจวนยา และให้ชกคนมาสนามมวย เมื่อเริ่มชกกัน ฝรั่งซึ่งได้เปรียบทางด้านร่างกายพยายามเข้ารุกปร่าจะจับหักกระดูก แต่หมื่นผลาญใช้วิธีการชกแบบพลาจดอยพลาจป้องกันโดยการเตะ ถีบ ต่อย แล้ววิ่งถอยออกมา ฝรั่งโค่นหมัดโค่นเตะหลายครั้งแต่ไม่ยอมล้ม หมื่นผลาญใช้อาวุธยาว เตะหนี ถีบหนี ต่อยหนี ส่วนฝรั่งก็เดินเข้ามาหมายจะจับหักกระดูกทำเสีย ยิ่งการชกเนิ่นนานไปฝรั่งก็ยิ่งเสียเปรียบ เพราะว่าอะไรหมื่นผลาญไม่ได้อายุ ฝรั่งที่ชกเห็นว่าการชกหมื่นผลาญเขาแต่ถอยเตะ ถอยตอย ต่อยรีบ น้องชายของตนกงแย่งแย่งเลยกระโดดเข้าไปตักหมื่นผลาญไม่ให้ถอยหนี การกระทำเป็นเหมือนช่วยกันก็เลยกลายเป็นมวยหมุ่ระหว่างพวกฝรั่งกับพวกทนายเลือก ซึ่งล้วนแล้วแต่ผู้มีฝีมือมวยไทย จึงพากันเตะตอยเอาฝรั่งขาดเจ็บสาหัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานหมอยา

หมอนวด ให้ไปรักษาพยาบาลจนกระทั่งฝรั่งออกเรือกลับไป เลยไม่ได้เห็นฝีมือหมอนวดเลย
เพราะหมอนวดถูกกำตังคู้ขึ้นเงิงของคูกอสู้อยู่ กะว่าจะเผด็จศึกเอาตอนฝรั่งหมดแรง^๑

ประยูร พิศนาคะ ได้กล่าวถึงมวยไทยในรัชกาลที่ ๒ ในหนังสือ ๕๐ พระมหากษัตริย์ไทย
ไม่ทราบว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ทรงศึกษามวยไทยตาม
สำนักต่าง ๆ เช่น สำนักบางหว้าใหญ่ (วัดระสังโฆสิตาราม) และได้ทรงศึกษาหากวามรู้
จากสมเด็จพระวันรัต (ทองอยู่) เมื่อพระชนม์ได้ ๑๖ พรรษา ได้เสด็จอยู่ในพระราชวังเกษม
และได้ฝึกฝนศิลปะมวยไทยจากพวกทนายเสือกเพิ่มเติม จนมีผู้กล่าวว่าพระองค์เป็นกษัตริย์
ที่ทรงมีประสบการณ์แห่งการรบมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์..."^๒

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดปรานกระบี่-
กระบองเป็นพิเศษถึงกับโปรดให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอหลายพระองค์ทรงหัดเล่นกระบี่-
กระบอง และเนื่องจากสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอในรัชกาลที่ ๔ ทรงเล่นกระบี่กระบอง
เป็นกันหลายพระองค์เช่นนี้ เข้าใจว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคงจะ
ทรงที่เทคนิคนี้ไปในครั้งนั้นด้วยพระองค์เองคล้ายเหมือนกัน เพราะตามหลักฐานปรากฏว่า
พระองค์ได้เคยทรงศึกษาวิชามวยและวิชากระบี่กระบอง พันคาบ กับหลวงพลโยธานโยค
คล้ายเหตุที่พระองค์ทรงเล่นเป็นนี้เอง ในรัชกาลของพระองค์ พระองค์จึงได้โปรดให้มีการ
ตีกระบี่กระบองและชกมวยไทยทรวึ่งหนึ่งในงานสมโภชอยู่เนื่อง ๆ พระองค์โปรดเสด็จ
ทอดพระเนตรและพระราชทานรางวัลแก่ผู้ที่แสดงและแข่งขันอยู่บ่อย ๆ...."^๓

^๑กรมศิลปากร; คำให้การของชาวกรุงเก่า (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๘.

^๒ประยูร พิศนาคะ, ๕๐ พระมหากษัตริย์ไทย, ธนบุรี ป. พิศนาคะการพิมพ์, ๒๕๐๘ หน้า ๓๕๘.

^๓นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา วิชากระบี่กระบอง กรุงเทพฯ , องค์การคำ
คุณสภา, ๒๕๐๓), หน้า ๘.

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการฝึกหัดมวยไทยแพร่หลายตามหัวเมืองต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศ และได้จัดให้มีการแข่งขันชกมวยหน้าพระที่นั่งอยู่เสมอ เช่น การชกมวยหน้าพระที่นั่งในงานพระราชทานเพลิงศพของกรมขุนมรุพงศ์ศิริพัฒน์ ที่ท้องสนามหลวง ซึ่งการชกมวยหน้าพระที่นั่งครั้งนี้เป็นเหตุให้ประชาชนชาวไทยสนใจมวยไทยมากขึ้น และได้ฝึกหัดกันอย่างกว้างขวาง สำหรับในพระราชวังก็ได้โปรดเกล้าให้ตั้งกรมมหาดเล็กขึ้นเพื่อทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยในพระราชวัง และถวายอารักขาแก่พระมหากษัตริย์ ต่อมาได้โปรดให้คัดเลือกบุตรหลายผู้มีตระกูลสูงมาฝึกหัด จัดเป็นกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ซึ่งมีการศึกษาความรู้ในสำนักฝึกหัดวิชาการทหาร ซึ่งมีวิชามวยไทยอยู่ด้วย

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแถลงพระบรมราชาธิบาย แก่ไข การปกครองแผ่นดินพอสว่างไปดังนี้ "กรมทหารในเป็นพนักงานสำหรับจะรักษาการในที่ใกล้รัชชางาน เช่น กับเป็นเจ้าพนักงานลงรักษาในเรือบัลลังก์เวลาเสด็จลอบพระประทีป เป็นต้น กรมเรือชุกนั้น เป็นหมู่คนที่ไว้วางพระราชฤทัยสนิทพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อเสด็จพระราชดำเนินทางบกเจ้ากรมปลัดกรมสมทบแก่กับกรมพระศำรวัชร แต่เมื่อเสด็จโดยทางเรือ กรมเรือชุกลงเรือสองลำ ซึ่งไปหน้าเรือพระที่นั่งป้องกันกันทั้งปวง ตั้งแต่เรือพระที่นั่งจะจม เป็นต้น แต่ไม่ได้ความศาลรับสั่งใดเหมือนกันและไม่ต้องประจำเวรอยู่ในพระบรมมหาราชวังด้วย กรมพลพันก็เป็นตำรวจที่สนิทภายในคล้ายรักษาพระองค์ แต่ต้องประจำเวรอยู่ชั้นนอกออกไปเสมอกับกรมพระศำรวัชรหน้า กรมทนายเลื่อยก็เป็นกรมที่คัดเลือกเอาแต่คนที่กล้ามันคง มีฝีมือชกมวยดี ให้เฝ้าตามเสด็จในที่ใกล้ ๆ ใดป้องกันอันตรายอันไม่พอที่จะถึงใช้อาวุธ เช่น จับคนบ้า เป็นต้น ซึ่งเกิดกรมทนายเลื่อยขึ้นนี้ด้วยพระเจ้าแผ่นดินโปรดทรงมวย เลือกลูกคนที่ฝีมือดีไว้เป็นเพื่อนพระองค์สำหรับเสด็จปลอมแปลงไปในที่แห่งใดที่ไม่ควรจะใช้ป้องกันด้วยอาวุธ แต่เมื่อแห่เสด็จโดยปกติก็ให้ถือชอก

เหมือนกรมพระตำรวจ มีเวรประจำการเหมือนกรมพลพัน และไม่มีหน้าที่ชำระความสดรับสั่งทั้งสองกรม เพราะฉะนั้น กรมเหล่านี้เป็นกรมที่ใกล้เคียง เป็นกำลังของพระเจ้าแผ่นดิน จึงมีให้ผูกโยงกับบัญชาได้^๑

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๗ หลักสูตรของโรงเรียนพระจุลจอมเกล้า ได้กำหนดให้วิชามวยไทย เป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตร โดยปรีร้อยเอกขุนเจนกระบวนหัด ทำหน้าที่ฝึกสอน^๒

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การจัดการแข่งขันชกมวยถือว่าเป็นมหรสพอย่างหนึ่ง จึงต้องมีการเสียดำชกมหรสพ ซึ่งกระทรวงการคลังสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้ออกกฎกระทรวงไว้แล้วมีการแก้ไขปรับปรุงในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ และในปี ๒๕๐๒ คำว่ามหรสพตามความหมายในประมวลรัชฎาภิบาล หมายความว่า การแสดง การเล่น หรือการกีฬา การประกวด หรือการกระทำใด ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเก็บเงินจากผู้ดู (มาตรา ๑๓๐ แห่งประมวลรัชฎาภิบาล) เช่น ภาพยนตร์ ละคร ลำตัด งิ้ว เทนร่า กายกรรม ฟุตบอล แข่งขัน ชนโค ประกวดสัตว์ หรือพืชต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติการพนันที่เกี่ยวข้องกับเรื่องมวยคือ "พระราชบัญญัติการพนันพหุศักราช ๒๔๗๕" ซึ่งแบ่งการพนันออกเป็น ๒ ประเภท คือ บัญชี ก และบัญชี ข ซึ่งการชกมวยถือว่าเป็นการพนันอยู่ในบัญชี ข^๓

^๑บริษัทสำนักพิมพ์เบญจโรจน์ จำกัด, กฎหมายภาษีอากร กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์สหะการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๕๒.

^๒โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (พระนคร : สำนักพิมพ์กรมแผนที่, ๒๕๑๐) หน้า ๓๐๘.

^๓กมล ชูทรัพย์, การภาษีอากร, (พระนคร : สำนักพิมพ์บุญส่งการพิมพ์, ๒๕๐๙) หน้า ๒๗๕.

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา ใ้กล่าวไว้ว่า "... ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ นี้ ระเบียบของชกมวยลงไป แต่ว่ามวยเป็นที่นิยมมากขึ้น ดังเช่นสมัยที่มีการแข่งขันเก็บเงินค่าผ่านประตูเพื่อซื้ออาวุธให้เสือป่าที่สนามสวนกุหลาบวิทยาลัย เป็นต้น รู้สึกว่าสนุกสนานและกรีกกรั่นอยู่พักหนึ่ง ..."

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ พระองค์โปรดให้มีการชกมวยประจำปีในงานลูกหนาวที่สวนจิตรลดา มีการแสดงยุทธกีฬาซึ่งจัดติดต่อกัน ๒ วัน คือในวันที่ ๑๒ - ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๔ มีการแสดงกีฬาต่าง ๆ มากมาย เช่น การชกมวยไทย ระเบียบของ เป็นต้น และในสมัยรัชกาลที่ ๖ นี้เองที่นักมวยไทยได้ไปแสดงให้ชาวยุโรปชมโดยที่ไทยได้ส่งทหารเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๖๑ บรรดาทหารไทยได้ชกมวยไทยให้ทหารและประชาชนชาวยุโรปชม ซึ่งสร้างความประทับใจให้กับผู้ชมเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่ควบคุมทหารไปรบและแสดงการชกมวยไทยในครั้งนั้น คือ พลโทพระยาเทพหัสดิน ซึ่งท่านผู้นี้สนใจกีฬามวยไทยมาก และตอนหลังก็ได้เป็นผู้สร้างสนามมวยขึ้นที่บริเวณศาลเจ้าหลักเมือง^๒

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ เริ่มมีสนามมวยสวนกุหลาบขึ้นและมวยคู่แรกที่ชกกันคือ "หมื่นมวยแม่หมัก" ซึ่งเป็นนักมวยฝีมือดีที่ตั้งแค้นสมัยรัชกาลที่ ๕ อายุประมาณ ๕๐ ปี ชกกับนักมวยหนุ่ม อายุประมาณ ๒๒ ปี ชื่อ

การจั้ชกมวยหน้าพระที่นั่งในงานพระราชทานเพลิงศพกรมขุนมรุพงษ์ศิริพัฒน์ ถือว่าเป็นครั้งสำคัญ เพราะมวยที่เขาแข่งขันล้วนแต่เป็นนักมวยที่ผ่านการคัดเลือกมาจาก

๑ นาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา วิชากระบี่กระบอง, กรุงเทพฯ : องค์การคำ
คุรุสภา, ๒๕๑๓.

๒ ประยูร สิทธิพันธ์, ราชสำนักพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, (พระนคร :
โรงพิมพ์บริษัท ส. พยุงพงศ์ จำกัด).

เมืองต่าง ๆ มีการแข่งขันลิกตอกันหลายวัน และได้ให้นักมวยคือหลายคน เช่น นักมวยชาว
 ลพบุรี ซึ่งได้พระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น "หมื่นมวยแมนหมัด" คนที่สองเป็นชาวโคราช
 ชื่อนายแฉง ไทยประเสริฐ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น "หมื่นซังคเชิงชก"
 นักมวยนี้มีพระเหมสมหาร ซึ่งเป็นเจ้าเมืองโคราชเป็นครูมวย นอกจากนี้ก็มีนักมวยที่ได้
 รับบรรดาศักดิ์อีกคือ นายปล่อง จ่านอง เป็น "หมื่นมวยมีชื่อ" ซึ่งพระยาชัยวุฒิ
 วิเศษฤทธิ เจ้าเมืองไชยา นำมาชกพร้อมกับนักมวยอีกคนหนึ่ง คือ นายล้อม คงเจริญ
 สำหรับ นายปล่อง จ่านอง นั้น ได้ต่อยกับนักมวยโคราชซึ่งเป็นลูกศิษย์ของพระเหม-
 สมหารด้วยกันหนึ่ง °

นายฉ่อง ปรามสมถ ซึ่งเป็นบุตรของนายแฉง ไทยประเสริฐ ที่เคยต่อยแพ้
 หมื่นมวยแมนหมัดมาแล้ว นายฉ่อง ตั้งใจชกเพื่อล้างแค้นแทนบิดา ในการชกครั้งนี้ถึงแม้
 หมื่นมวยแมนหมัดจะชกถูกปลายคางนายฉ่องถึงกับล้มลงนั่งกับพื้นก่อนก็ตาม แต่หมื่นมวยแมน
 หมัดก็ไม่สามารถเอาชนะได้เพราะน้ำหนักหมัดเบาและกำลังน้อยเพราะความชรา ในที่สุด
 ก็พ่ายแพ้นายฉ่องไป ในการต่อสู้ของมวยคู่นี้นายฉ่องได้รับรางวัลหัวเสื่อ และสร้อยเงิน
 เนื่องจากผู้ชมมวยตื่นตื่นดีใจจากชัยชนะของนายฉ่อง ปรามสมถ จึงพากันวิ่งเฮโลเข้า
 ห้อมล้อมนักมวยทั้งสอง ทำให้เกิดความวุ่นวายไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เจ้าหน้าที่และ
 ลูกเสื่อต้องทำงานอย่างหนักและเป็นเวลานาน สนามมวยจึงเรียบร้อยลง มวยคู่อื่นจึง
 สามารถชกต่อไปได้ จากความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในครั้งนี้คณะกรรมการจึงตกลง
 สร้างสนามมวยใหม่เพื่อเป็นสนามชกต่อไปในวันรุ่งขึ้นโดยยกพื้นสนามขึ้นสูงประมาณ ๔ ฟุต
 ปลูกค้ำยเสื่อพันบุรณัชนิกม้วนยาว เชือกกันเวทีสองเส้นขนาด ๑ นิ้ว มีเสาสี่ขาสูง
 ประมาณ ๑ เมตร เว้นช่องว่างประตูไว้ตรงกันข้ามให้นักมวยขึ้นลง ๒ ช่อง และมีบันได

° กรมศิลปากร, จรรยาเทศแห่งชาติ, หมวดกีฬา, บ. ๓๒/๔

ก้าวขึ้นเอง กรรมการตัดสินล้วนแต่แต่งตัวเต็มยศเป็นเสื้อป่า

นักมวยฝีมือดีจากต่างจังหวัดได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ และพักตามบ้านผู้ปกครอง และตามสโมสร บางคนก็สมัครใจพักอยู่ที่ห้องของสโมสร เสื้อป่า บริเวณที่เรียกกันว่าสวนกุหลาบ ซึ่งมีคนไม่รื่นมาก นักมวยทุกคนได้รับความสะดวกสบายดี มีการเปรียบเทียบและฉายรูปโฆษณาที่บริเวณสนามเสื้อป่า ริมถนนพระบรมมหาราชวัง และในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ เซนกับที่ข้าหลวง เมืองโคราชคัดเลือกนักมวยฝีมือดีคนหนึ่ง เข้ามาทำการชก คือ นายทับ จำเภาะ และนายยัง หาญทะเล ซึ่งทั้งสองคนนี้ได้พักอยู่ที่วังเปรมประชากร โดยมีกรมหลวงชุมพร เขตวรอุทิศ ซึ่งเป็นผู้ที่มีฝีมือมวยไทย เยี่ยมเยียนมากคนหนึ่ง เป็นผู้ควบคุมการฝึกซ้อมและมีพระชวลัยพิสัยเสนีเป็นผู้ช่วย มีการฝึกซ้อมโดยการคาดเชือกและมีปีกคองบรรเลงกล่าวยเป็นการชกจริง หลังชกและขณะที่ชกจะแก้ไขข้อบกพร่องทางนักมวยไปช่วย มีการออกกำลังกายโดยการว่ายน้ำในสระบริเวณวังเปรมประชากร และบางครั้งก็ว่ายน้ำจากสะพานหน้าวังเปรมประชากร ไปถึงคลองสามเสนแล้วจึงว่ายน้ำกลับ นักมวยที่พักอยู่ในวังเปรมประชากร ได้รับการฝึกซ้อมอย่างเข้มข้น การกินอยู่หลับนอนสมบูรณ์ สุขภาพร่างกายและทางจิตก็ การเปรียบมวยไทยสมัยนั้นไม่ถือเอาน้ำหนักมวยเป็นสำคัญในการหาชกนัก เมื่อยืน เทียบกันพิจารณา เห็นสมควรและสมัครใจกันทั้งสองฝ่ายแล้วก็ตกลงชกกันได้เลย การชกสมัยนั้น นักมวยคาดเชือกที่มือด้วยกำมือ สวมมงคล แม้ขณะชกก็ยังสวมอยู่ มีผ้าประเจียดมัดไว้ที่ต้นแขนซ้ายและขวา สวมกางเกงขาสั้นมีผ้าพาดทับอย่างแน่นหนา และนิยมปล่อยชายผ้าให้ยื่นออกมาจากขอบกางเกงด้านบนตรงสะเอว ไม่สวมเสื้อ และปลายเท้าเปลือยเปล่า กรรมการแต่งกายด้วยผ้าม่วง นุ่งจุกกระเบน สวมถุงเท้าขาว เสื้อราชประแตน ซึ่งการชกกันระหว่างนายทับ จำเภาะ นักมวยฝีมือดีจากโคราชกับนักมวยฝีมือดีจากมหาสารคามนั้นกล่าวกันว่า นายทับ จำเภาะ สวมกางเกงขาสั้นสีเลือดนก พันหมัดด้วยกำมือครบ ๆ กำปั้นจนจรดข้อศอก ตามความนิยมของมวยโคราช ที่ศีรษะสวมมงคล

^๑ เซตร ศรียาภย์, "ปริทัศน์มวยไทย" ฟ้าเมืองไทย ๕ (สิงหาคม, ๒๕๑๖): ๘

ส่วนนักมวยมหาสารคามมีมงคลสวมอยู่ที่ศีรษะ มีน้ำประเจี๊ยบมัดเครื่องรางของขลังไว้ที่ต้น
 แขนทั้งสองข้างชะโลมแป้งมกจนเห็นเป็นสีขาวนวล มือทั้งสองข้างไม่ได้คาดเชือก ทำทาง
 แคลวกลองวงไว ยี่มีให้นายทับแล้วยกมือไหว้กรรมการตามวัณธรร มอันตั้งามของไทย
 เมื่อทุกฝ่ายได้ตกลงกันจนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว กรรมการก็ยกมือให้สัญญาณการชก เสียง
 กลองดัง "กึ่ง" เสียงปี่ก็เริ่มดังเป็นจังหวะช้า ๆ กลองสองหน้าให้จังหวะตามเสียงฉิ่ง
 นักมวยฝีมือดีจากมหาสารคามยืนตัวตรงย่อเข่าลงเล็กน้อย มองคอกต่อสู้แล้วเตนพร้อมกันทั้ง
 สองเท่า แขนมือบ้างกำหมัดบ้างพร้อมที่จะป้องกันและตอบโต้ได้ทุกขณะ ส่วนนายทับ จำเกาะ
 รวมหมัดขึ้นและระหว่างก้าว ชูมือซ้ายขึ้นไปข้างหน้าเหนือศีรษะ ขยับหมัดคดเปลี่ยนกันขึ้นลง
 ซาอันล้ำสันเขยงอยู่บนปลายเท้า กล้ามเนื้อสันกระดูก ทันใดนั้นนายทับก็เตะอย่างรุนแรง
 และตามควยหมัดเขา และสอก นักมวยมหาสารคามก็เข้าแลกหมัดกันจนเศษกายปลิวว่อน
 นักมวยมหาสารคามล้มลง นายทับ จำเกาะ ถอยหลังออกห่างเพื่อให้โอกาสต่อสู้ลุกขึ้น
 ต่อสู้ต่อไปตามประเพณีอันตั้งามของนักมวยที่ไม่เข้าเค็มคอกต่อสู้ที่ล้มแล้ว แต่นักมวยมหาสารคาม
 ลุกขึ้นนั่งแล้วก็ล้มลงอีกและยอมแพ้ไป ต่อมาทางสนามมวยสวนกุหลาบได้คัดเลือกเอานักมวย
 ฝีมือดี คือ นายประสิทธิ์ บุญยารมภ์ ซึ่งเป็นครูพลศึกษาที่มีฝีมือมวยไทยดีเยี่ยมคนหนึ่ง
 เคยชกมวยกับ นาย ทิม อติเปรมานนท์ หรือที่กันทั่วไปเรียกว่า "ครูทิม" ซึ่งเป็นครูพล
 ศึกษาที่มีฝีมือมวยไทยเป็นเลิศ การฝึกซ้อมอยู่ในความดูแลของพระยาภักดีนร เศรษฐ์ พระยา
 โอิวาท วร กิจ และพระยาฤทธิไกร เกரியงหาญ ตอนแรกทางสนามมวยจะจัดให้นายทับ
 จำเกาะ ชกกับนายมังสะเลม ศรีไช้ ซึ่งเป็นนักมวยที่แข็งแรง บึกบึน รูปร่างใหญ่โต
 อยู่ในความควบคุมดูแลของหม่อมราชวงศ์มานพ ๆ แต่นายทับ จำเกาะ ไม่ยอมชกควย
 จึงจัดให้ชกกับนายประสิทธิ์ บุญยารมภ์ นายทับ จำเกาะ เมื่อได้ทราบว่าตนเองจะได้
 ชกกับนักมวยฝีมือดีอย่างนายประสิทธิ์ บุญยารมภ์แล้วก็คิดมากจนล้มป่วย เพราะมีจิตใจไม่สู้
 เกรงกลัวคู่ต่อสู้ในตัวเอง จนเสด็จกรมหลวงชุมพร เขต รุคมศักดิ์ ต้องพาไปทำพิธีปลุกเสกจาก
 พระครูวิมล คุณาการ (หลวงพอดุ๊ก) วัดมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นพระอาจารย์
 ของเสด็จกรมหลวงชุมพร เขต รุคมศักดิ์ นายทับ จำเกาะ จึงมีจิตใจที่จะต่อสู้กับนาย
 ประสิทธิ์ บุญยารมภ์

มวยคู่นี้เป็นที่สนใจของประชาชนมากในสมัยนั้น ผู้ชมได้เข้าชมจนแน่นสนามมวย พระยานนทิสเสนสุเรนทรภักดี แม่กองเสื่อป่า เป็นผู้ประกาศโทรโข่ง ให้นักมวยทั้งสองชกกัน หนึ่งสมัคร เสี่ยงประจักษ์ เป็นผู้เป่าปี่ มีดุกน่องในขณะชกลงแขก และฉิ่งให้จังหวะ ซึ่งสามารถกระตุ้นอารมณ์ได้เป็นอย่างดี การชกกันเป็นไปในแบบระมัดระวังมาก เพราะต่างก็มีไม้ตายกัวยกันทั้งสองคน นายทับมีฝีมือการเตะที่หนักหน่วง มีหมัดเหวี่ยงที่รุนแรง ส่วนนายประสิทธิ์ มีหมัดหนักทั้งซ้ายและขวา การต่อสู้ผ่านไปจนกระทั่งนายทับหลอกตอนฝึก นายประสิทธิ์จึงวิ่งเข้าตอย แต่เป็นจังหวะที่นายทับ เตะตามอย่างรุนแรง และนายทับได้เตะติดต่อกันหลายครั้งจนนายประสิทธิ์ล้มลงกัวยความเจ็บปวดและยอมแพ้ไป

การพ่ายแพ้ของนายประสิทธิ์ บุญยาภรณ์ นักมวยเมืองกรุงต่อนายทับ จำเภาะ นักมวยโคราช ในครั้งนั้น ทำให้ชาวกรุง เรียกร้องที่จะพ่ายหานักมวยฝีมือดีขึ้นต่อสู้กับนายทับ จำเภาะ เป็นกนต่อไป ในจำนวนนักมวยฝีมือดีเหล่านี้ มีนายสุวรรณ ทิวาสะวัต ศิษย์เอกของหลวงพิพิฒนพลกาย (กระจาง วิโรจน์เพชร) นายอินทร์ สักดิ์เกษ นักมวยไชยา ลูกศิษย์เอกของหมื่นมวยมีชื่อ นายพูน สักก มวยโคราช ทรัพย์ม อติเปรมานนท์ นายสิน กิดกวิลาศ ชาวพระนคร แต่ก็ไม่ค่อยชกกับนายทับ จำเภาะ เพราะนายทับ จำเภาะ ไก่ดัดไปโคราชเพราะความมกิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนและไม่กลับมาชกมวยอีกเลย

ต่อมาทางสนามมวยได้จัดมวยที่เหมาะสมกันที่สุด คือ นายพูน สักก มวยโคราช กับนายสิน กิดกวิลาศ มวยพระนคร นายสิน ไก่เปรียบที่สูงใหญ่และได้สัดส่วนกว่านายพูน สักก ซึ่งเตี้ยล่ำ นายสินวิ่งเข้าตีเขาและแลกหมัดกับนายพูนอย่างคึกคัก นายพูนสู้แรงปะทะไม้ไถ่จึงถอยพลาจสู่พลาจ นายสินเห็นนายพูน ถอยหลังเหมือนกับจะวิ่งหนี จึงวิ่งไล่หมายเผด็จศึกกัวยเขา แต่ทันใดนั้นประชาชนต่างตกตะลึงและลุกขึ้นยืนเกือบพร้อมกัน เมื่อได้ยินเสียงกัง เหมือนกับเสียงกนเองมีกั้หันม้พร้าวพร้อมกั้วางอันสูงใหญ่ของนายสินหยุดชงัก ภายหลังออกมาเพราะแรงของศอกกัด้ับอันเป็นไม้ลับ ซึ่งนายพูน สักก ไก่นำมาใช้ในการชกเป็นครั้งแรก แต่ก็ไม่สามารถชนะโดยเด็ดขาดได้จึงเสมอกันไป

สำหรับนายยัง หาญทะเล นั้นหากชกที่เป็นนักมวยไทยที่เหมาะสมไม่ได้ พระยานนทิสเสนสุเรนทรภักดีซึ่งเป็นผู้บริหารสนามมวยสวนกุหลาบสมัยนั้น ได้ตกลงกับคณะกรรมการ

จักให้ชกกับนักมวยจีน ชื่อ "จีฉาง" ซึ่งเป็นครูสอนมวยจีนอยู่ย่านสำเพ็ง เนื่องจากมีข่าว
 ลือว่ามวยจีนสามารถจับหัก หักแขน ถ้วยมือโคคลอง ทำให้นายยังมีความกลัวไม่ยากชกด้วย
 จนเสกใจในกรม ฯ ต้องทำพิธี "ซุมตัว" หรือพิธี "อศตมสูตร" ซึ่งจะคงหาไปรษณีย์และ
 หังเทศน์ มีการลงคาถาอาคม รับมอบเครื่องรางของขลังต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ภักขมมีจิตใจ
 กล้าหาญพร้อมที่จะต่อสู้กับศัตรูได้เสมอ หลังจากที่นายยัง หาญทะเล ได้เฝ้าพิธีซุมตัวแล้วก็มี
 จิตใจกล้าหาญพร้อมที่จะต่อสู้กับมวยจีน ในวันชกประชาชนได้แหกกันไปชมมากเป็นประวัติการณ์
 นายยัง หาญทะเล แต่งกายตามแบบของมวยไทยในสมัยนั้น คือ กางเขิน มีผ้าพันหูสี่เท้า
 ขุนน้ำพาดมา เคียงหมาก ซึ่งถือเป็นเครื่องรางของขลังอย่างหนึ่งที่ได้มาจากครูบาอาจารย์
 ขนบมวยฝึกลีงพระชวลิตพิสัยเสนา ก้าวขึ้นยืนนั่งอยู่ที่บันไดเวทซึ่งสูงประมาณ ๔ ฟุต ทำการ
 สวดมนต์ตามที่ครูบาอาจารย์สอนแล้วคอยก้าวเท้าขวาขึ้นบันไดเข้าไปพนมมือไหว้พนมตัวไปรอบ ๆ
 เวทที่ ต่อมาก็เดินออกมาขึ้นออกมา โดยมีกองเชียร์ตีกลอง ตีฉาบ เหมือนงานจิว หรืองาน
 เซ็กสังข์โต จนถึงบันไดเวทที่ก้าวแบบจิว แล้วกระโดดขึ้นเวท ผู้ชมตื่นเต้นชอบใจมาก จีฉางซึ่ง
 มีชื่อจริงว่า โฮ่ จงกุน นุ่งกางเกงสีน้ำเงินยาวเกือบถึงเข่า มีแพรแถบสีหลาย สวยสลลลล
 เหว ๓ รอบ ตุ้งเจ็อนกระดุกข้างเอวคานซ้าย หึงชายประมาณครึ่งโค่นขา มีผ้าพันแข้งสีเดียวกับ
 กางเกง ตามแบบประเพณีของจีน เมื่อโคตกลงกติกากันเรียบร้อยแล้ว นายยัง หาญทะเล
 ก็เริ่มไหว้ครูและรำมวยควยหาหนุมาณความสมุทร ซึ่งมีลักษณะย่อตัว แยกเท้า ไขว้แขนสลับ
 ส่วนจีฉางก็ถอดเสื้อคลุมสีขาวมีฉกรรจ์ทั่วโตตรงแขนหลังออกส่งให้พี่เลี้ยงนอกดั่งเวียน แล้ว
 แยกเสียงร้องพร้อมกระโดดออกมากองเวทที่สำแดง เจมมังกกรันเมฆ ยืนแบกขา ย่อเข้า
 เลิกหัวหรือนัยนิตา ลอยกำปั้นซ้ายไว้ที่โคนขา กำปั้นขวาเหยียดตรงขึ้นฟ้า รวบรวมกำลัง
 ภายใตตามแบบของมวยจีน เมื่อทั้งสองฝ่ายพร้อมแล้วก็ออกมาขึ้นคุมเชิงกันกลางเวท นายยัง
 หาญทะเล พยายามแหกตลอดออกห่างจอบหา จังหวะอยู่นาน เมื่อจีฉางได้จังหวะก็เงื้อ
 หมักขึ้นสูงชกมายังศีรษะของนายยัง หาญทะเล แต่นายยัง หลบออกทางซ้าย กำปั้นของ
 จีฉางพลาดเป้าหมาย จีฉางเห็นนายยัง หาญทะเล ถอยก็โล่งใจจึงไล่ชกถอยอย่างเมามั้ม
 มีหลายครั้งที่ นายยัง หาญทะเล ถอยหลบฉาก ถอยหมักและเตะตามลูกบริ เวณลำคัวและ
 ตะโพกของจีฉางจนแคงเป็นมึ่ม ทำให้จีฉางยิ่งวิ่งไล่ชกด้วยความโมโห แต่นายยังอาศัยฝีมือ

คือปมวโยไทยโดยฉากหลอกลอนจีฉางโต้อยู่ไม่ถูก ในวินาทีทองขณะที่จีฉางคอยหมัดหมาย
 ที่ระยะของนายยัง หาดูทะเล นายยังก็ยอตัวหลบหมัด แล้วพุ่งเข้าตรงเข้าแฉกออกของ
 จีฉางจนหงายหลังก้นกระแทกพื้น กรรมการนับถึง ๓ พอที่ กลของสัญญาณหมดยกตั้งขึ้น
 พอเริ่มยกใหม่ นายยังก็หลอกลอเตะซ้ายเข้าสายโกรงพร้อมกับคอยหมัดชกซ้ายขวา ๕-๕
 หมัดถูกคำตัวและใบหน้าจีฉางอย่างจัง แต่จีฉางก็อดทนมากไม่ยอมล้มเจมยัง เข้ากอดรัก
 เอวเหยียงนายยังตกเวที พอขึ้นมาบนเวทีจีฉางก็ได้คายนายยังจนนายยังเข้าอุณแต่ไม่ถึง
 กับนับ นายยังพยายามใช้เท้าเตะตอบโต้จนจีฉางอ่อนกำลังลงจึงตามเข้าไปชกหมัดสุกแรง
 เข้าที่ขากรรไกรบังผลให้จีฉางกรรมการนับถึง ๖ จึงลุกขึ้นสับหน้าตั้งท่าสู้อไปจนหมดยก
 พอเริ่มยกใหม่การต่อสู้ที่ดุเดือดก็เริ่มขึ้น เพราะนักมวยทั้งสองต่างก็เข้าคุดกลงในซึ่งกัน
 และกัน นายยังโดนคอยจนเลือดกำเอาไหล แต่ก็เกินหน้าเตะคอยและพันศอกจนที่ระยะ
 ของจีฉางแตกเลือดไหลออกมา นายยังเริ่มคอยหมัดซ้ายเข้าที่ปลายคาง และเตะตามถูก
 ที่ขมับของจีฉางอย่างรุนแรง กรรมการนับแต่ไม่ถึง ๑๐ จีฉางลุกขึ้นต่อสู้ต่อไป นายยัง
 ชกหมัดเข้าใบหน้า และเตะตามถูกหน้าอกจีฉาง แต่จีฉางไม่ยอมล้มลง เลือดกำเอาของ
 จีฉางเริ่มไหลออกมาขณะที่จีฉางยืนอยู่ในสภาพที่นั่งอยู่นั้น นายยังก็ชกหมัดถูกปลายคางจีฉาง
 อย่างจัง ทำให้จีฉางล้มลง กรรมการนับ ๑๐ ก็ไม่สามารถลุกขึ้น^๑

^๑ เขตร ศรียารักษ์, "ปริทัศน์มวยไทย" ฟ้าเมืองไทย ๕ (มกราคม, ๒๕๑๖), หน้า ๘.

ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๖ - ๒๔๗๒ สนามมวยหลักเมืองท่าช้าง ได้จัดการแข่งขันชกมวยขึ้นต่อจากสนามมวยสวนกุหลาบ ซึ่งมีพลโทพระยาเทพหัสดิน เป็น นายสนาม สนามมวยนี้อยู่บริเวณโรงละครแห่งชาติปัจจุบัน ในช่วงนี้ได้มีการปรับปรุง สนาม เช่น เสาและ เชือกแข็งแรงขึ้น ไม่มีทางขึ้นลงของนักมวย เพราะก่อนหน้านี้นักมวยเคย ตกเวทีตรงช่องนี้มาแล้ว ในช่วงนี้มีการ เปลี่ยนแปลงจากการคาดเชือกมาเป็นแบบสวมวม สา เหตุเพราะในสมัยหลักเมืองท่าช้างนี้มีนักมวยชกกันตาย คือนายแพ เลี้ยงประเสริฐ นักมวยฝีมือดีจากท่าเสา จังหวัดอุตรดิตถ์ ตอยนายเจีย (แขกเขมร) ตอยหมัดคาดเชือกจน ตาย หลังจากเกิดเหตุการณ์อันน่าสลดใจครั้งนี้แล้วคณะกรรมการและทางการตำรวจได้ ตกกลงให้การชกมวยทั่วประเทศมีการสวมวมชก และให้สวมถุงเท้าแทนรองเท้า นักมวย คู่แรกที่ใส่วมและถุงเท้าชกกันที่สนามมวยหลักเมืองท่าช้าง คือ นายคำเหมย เมืองยศ นักมวยฝีมือดีจากลานนาไทย (เขลางค์นคร) ซึ่งซ้อมอยู่ที่ค่ายทวีสิทธิ์ของครูгимเล็ง กับ นายนพ ชมศรีเมฆ แต่การชกปรากฏว่านักมวยมักจะล้มบ่อยเพราะสวมวมเท้าทำให้ลื่นและ เสียจังหวะการเตะ และเป็นเหตุให้นักมวยไม่กล้าเตะ กันก็ไม่วางใจ ต่อมาจึงเลิกการ สวมวมเท้า เสียคงเหลือแต่การสวมวมแทนการคาดเชือกเท่านั้น

กรรมการผู้ชกในสมัยนี้นับว่ามีชื่อเสียงก็คือ นายพิม อภิปรมาณนท์ และ นายนิยม ทองชित्र เป็นต้น ^๒

^๑เชกร ศรียาภย์, "ปริทัศน์มวยไทย" ท่าเมืองไทย" ๔(ธันวาคม, ๒๕๑๕):

^๒แสวง ศิริโปลด์, "ปริวัตการกีฬามวยในประเทศไทย" อนุสรณ์พลศึกษา, ๒๕๐๐.

ต่อมาเจ้าคุณคณาทรบดีได้เปิดสนามมวยสวนสนุกขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ในบริเวณสวนตุมพตี ในการแข่งขันชกมวยที่สวนสนุกนี้ไม่มหรสพหลายอย่าง เช่น ชิงช้าสวรรค์ ภาพยนตร์ ราวัง ลีเก้^๑ นักมวยไทยที่มีชื่อเสียงในวงนี้ได้แก่ สมาน กิลกวิลาศ สมพงษ์ เวชสิทธิ์ เป็นต้น สำหรับกรรมการผู้ชกนั้นก็นับว่ามีชื่อเสียงได้แก่ หลวงพิพัฒน์-พลกาย นายแสงทอง ทวีสิทธิ์ (ครูกิมเส็ง) และนายนิยม ทองสิทธิ์ เป็นต้น^๒

สนามมวยสวนเจ้าเชษฐ, แสง สีรีไปล์ ได้กล่าวไว้ว่า การแข่งขันมวยในสมัยนี้นับว่าเข้มแข็งดีมาก เพราะทางราชการได้เข้าจัดการเพื่อเก็บเงินบำรุงราชการทหาร คณะกรรมการและนักมวยได้ร่วมมือกันเป็นอย่างดี ตลอดจนได้ทำให้นักมวยมีชื่อเสียงขึ้นอีกหลายคน เช่น พล. พระประแดง เกิก สิงห์พัดลก ถวัลย์ วงศ์เทเวศน์ ประเสริฐ ส.ส. และ ทองใบ ยนตรกิจ เป็นต้น กรรมการผู้ชกที่ทำการตัดสินอยู่เป็นประจำได้แก่ นายสังเวียน หิรัญเลขา นายเจ็ด จักขุรักษ์ และนายวงศ์ หิรัญ-เลขา ได้จัดการแข่งขันอยู่หลายปีและได้เลิกการแข่งขันเมื่อใกล้สงครามโลกครั้งที่ ๒^๓

สนามมวยสวนเจ้าเชษฐ ได้จัดขึ้นในบริเวณที่ดินของเจ้าเชษฐ ซึ่งเป็นคนหมิ่นผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งในสมัยนั้น ต่อมาบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของกรมการรักษาดินแดน นักมวยฝีมือที่ชกประจำสมัยนั้นคือ นายชีว อมเพชร นายแอม ม่วงดี นายอินทร์ สักดิ์เกษม นายอมระโร ไชยสะอาด ซึ่งต่อมาเป็นหัวหน้าค่ายมวยสมานฉันท^๔

^๑ "ข่าวมวยไทย" กีฬา ๙ (กรกฎาคม ๒๔๙๗) : ๙

^๒ แสง สีรีไปล์ "ประวัติการกีฬามวยในประเทศไทย" อนุสรณ์พลศึกษา,

^๓ เรื่องเดียวกัน.

^๔ "ข่าวมวยไทย" กีฬา ๓ (สิงหาคม ๒๔๙๑) : ๖.

ในวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๙๒ มีการแข่งขันมวยครั้งสำคัญระหว่าง สมาน คิลกวิลาศ กับ เกษ ภูริญาญ และมีมวยในรายการอีก คือ แอ ม่วงดี กับ สุวรรณ นีวาสะวัตร ทองอยู่ นิมสุวรรณ กับ แนบ นิมรัตน์ ในการชกครั้งนี้ แอ ม่วงดี ได้นำเอากระจับเหล็กมาใช้แทนผ้าคาดคอมานักมวยไทยด้วยกันหันมานิยมตามด้วย^๑

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้จัดการแข่งขันมวยไทยตามโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ เช่น สนามมวยพัฒนากร โดยมีนายชองอ้วน สัมบุเรีง เป็นผู้จัดการสนามมวยวงเวียนใหญ่ สนามมวยศรีอยุธยา เป็นต้น^๒

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้เริ่มทำการแข่งขันชกมวยที่สนามมวยเวทีราชดำเนิน โดยมีนายปราโมทย์ พึ่งสุนทร เป็นนายสนามมวยคนแรก พระยาจินการัตน์ เป็นกรรมการบริหารเวที, ทรูชิต อัมพลสิน เป็นผู้จักนักมวยเข้าแข่งขัน ค่ายมวยที่เกิดขึ้นใหม่ในสมัยนั้นได้แก่ ค่ายมวยเทียมกำแพง ค่ายมวยวงศ์เทเวศร์ ค่ายมวยศรีไชว ค่ายศรีประเสริฐ ค่ายนฤภัย ค่ายเจริญเมือง ค่ายย่นกรกิจ ค่ายเกษตรกรรม ค่ายศรีแดง ค่าย ศ. บางคอแหลม ค่ายสมานฉันท์ กาพระประแดง ค่ายอุกมศักดิ์ ค่ายชมศรีเมฆ ค่ายประสาทหินพิมาย ส่วนนักมวยที่มีชื่อเสียงในสมัยแรกเริ่มสนามมวยเวทีราชดำเนิน คือ สุข ประสาทหินพิมาย อุศมาน ทรแดง ประเสริฐ ส.ศ. ถวัลย์ วงศ์เทเวศร์ ฉลวย นฤภัย ผล พระประแดง สกลีโส นฤภัย ประยุก อุกมศักดิ์ ประสิทธิ์ ชมศรีเมฆ สมาน คิลกวิลาศ สมศรี เทียมกำแพง เป็นต้น^๓

การจ่ายเงินรางวัลนักมวยสมัยนั้นนิยมจ่ายให้ชุนะได้มากกว่าผู้แพ้ เช่น ชุนะได้ ๔๐๐ บาท ผู้แพ้ได้ ๓๐๐ บาท ถ้าเสมอกันจะได้เท่ากันคือ ๓๕๐ บาท

^๑ชาวมวยไทย "กีฬา" ๓ (กันยายน ๒๔๙๑) : ๑๘.

^๒ชาวมวยไทย "ริงไซด์" ๑ (มีนาคม ๒๕๒๑) : ๗

^๓ชาวมวยไทย "กีฬา" ๓ (กันยายน ๒๔๙๑) : ๑๘.

ปี พ.ศ. ๒๔๕๑ สนามมวยเวทีราชดำเนินได้เริ่มจัดแข่งขันชกมวยชิงชนะเลิศ
รุ่นต่าง ๆ โดยเวลานักมวยฝีมือที่อยู่ในน้ำหนักและฝีมือใกล้เคียงกันหลาย ๆ คนมาแข่งขัน
แบบพบกันหมด ผู้ชนะเลิศจะได้รับตำแหน่งชนะเลิศรุ่นนั้น ๆ และได้รับรางวัลต่าง ๆ
ด้วย เช่น เสื้อสามารถ เข็มขัด นาฬิกา สร้อยคอ หรือด้วยรางวัล เป็นต้น
มวยรวมรุ่นต่าง ๆ ในสมัยนั้นได้แก่

รุ่น ๒ ราชสีห์ มีนักมวย ๒ คน ผู้ที่เคยชนะเลิศได้แก่ ประสิทธิ์
สมศรีเมฆ

รุ่น ๔ เลือดายพาคกลอนมีนักมวย ๔ คน ผู้ที่เคยชนะเลิศได้แก่
ทองใบ ยนตรกิจ

รุ่น ๒ เลือด้าว มีนักมวย ๒ คน ผู้ที่เคยชนะเลิศ ได้แก่
อุดม สุขเลิศ

รุ่น ๔ เลือด มีนักมวย ๔ คน ผู้ที่เคยชนะเลิศได้แก่
กฤษ กฤษณะสุวรรณ

รุ่น ๔ เลือดโคร่ง ผู้ที่เคยชนะเลิศ ได้แก่ สนิท เข็มคำแหง

รุ่น ๒ คาราทอง ผู้ที่เคยชนะเลิศ ได้แก่ พิทยา กล้าศึก

รุ่น ๔ ทาวทอง ผู้ที่เคยชนะเลิศ ได้แก่ จำเวียง ทรงกิติรัตน์

ในค้ำนอกร มทร สหพันธ์มีการหักรายได้ค่าผ่านประตูส่วนหนึ่งเป็นค่าอกร มทร สห
ทุกครั้ง เช่น ในการชกในเกือกงุมภำพันธ์ ๒๔๕๕ มีการชกมวยที่สำคัญโดยคู่เอกเป็น
การชกระหว่าง สมศรี เข็มคำแหง กับชุน นฤทัย และมวยในรายการอีก ๒ คู่
เก็บเงินค่าผ่านประตูได้ ๒๕,๘๘๕ บาท หักเป็นค่าอกร มทร สหเสียบ ๒,๑๗๒ บาท

ในปี ๒๔๕๕ นักมวยที่ได้รับรางวัลสูงที่สุดคือ อุตมาร ทรแกง ซึ่งได้ ๑๐,๐๐๐ บาท ส่วนสกลีโส ร.ส.ท. คุชกได้ ๕,๗๑๐ บาท นอกจากนี้ยังมีการให้เงินค่าพาหนะแกหัวหน้าคณะและคาบาคแลอ่วย การชั่งน้ำหนักในระยะนี้ยังใช้วิธีการชั่งน้ำหนักเป็นสะโตนอยู่

มวยรายการกุศลที่สนามมวยเวทีราชดำเนินที่มีมาว่าเป็นครั้งยิ่งใหญ่ในสมัยนั้น คือ การชกมวยรายการกุศลสมทบทุนสร้างโรงพยาบาลตำรวจ ในวันอาทิตย์ที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๕ มีการจ่ายเงินรางวัลนักมวยมากเป็นพิเศษ คือ คุเอก สมเดช ยนตรกิจ ได้รับรางวัล ๒๒,๐๐๐ บาท ประยูทธ อุคมศักดิ์ ๑๘,๐๐๐ บาท^๑

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ สนามมวยเวทีราชดำเนินได้จดทะเบียนเป็นบริษัทเวทีราชดำเนินจำกัด วัตถุประสงค์ของบริษัทที่แจ้งไว้ คือ ดำเนินการชกมวยไทย มวยสากล มวยปล้ำ แสดงการกีฬาทุกชนิด การมหรสพ การดนตรีส่งเสริมกีฬาทุกชนิด ทั้งในและนอกประเทศ และดำเนินการโฆษณาสินค้า^๒

ในปีเดียวกันสนามมวยเวทีราชดำเนินได้ออกประกาศระเบียบ เพื่อให้การดำเนินการแข่งขันชกมวยเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น ซึ่งนักมวยและหัวหน้าคณะจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เป็นต้นว่า นักมวยต้องสวมกางเกงสีตามมุมของตัวเอง ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกหักเงินรางวัลครั้งละ ๒๕ บาท ถ้าฝ่าฝืน ๓ ครั้ง จะถูกลบชื่อออกจากทะเบียนของสนามมวยเวทีราชดำเนิน นักมวยที่ปล่อยมวยารุงรัง ถ้าขึ้นชกจะถูกปรับเป็นเงินครั้งละ ๒๕ บาท และที่เลี้ยงนักมวยจะต้องสวมกางเกงและเสื้อคณะ^๓

^๑ เกชา ประการะนันท์, ถนนนักมวยเลม ๒ (กรุงเทพฯ : สยามสปอร์ตพับลิชชิ่ง, ๒๕๒๐), หน้า ๓๒.

^๒ เวทีราชดำเนิน, หนังสือบริคณสนธิและข้อบังคับ. (พระนคร : สำนักพิมพ์มหาชัยการพิมพ์, ๒๔๕๖).

^๓ "ชกมวยไทย" กีฬา ๘ (ธันวาคม ๒๔๕๖) : ๑๘

สนามมวยเวทีลุมพินี ได้เปิดทำการแข่งขันชกมวยขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๔๙๖ โดยนายเขตร ศรียาก็ย เป็นผู้จัดการ จัดแข่งขันในวันอังคาร, ศุกร์ และ เสาร์ ส่วนสนามมวยเวทีราชดำเนินนั้นจัดแข่งขันในวันจันทร์ พุธ พฤหัสบดี และวันอาทิตย์^๑

ในระยะหลังนักมวยไทยบางคนหันไปชกมวยสากล เช่นในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ นักมวยไทย ๒ คน คือ สมเดช ยนตรกิจ และอุสมาน ศรีแดง ได้ชกมวยสากลจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๒ จึงได้แขวนนวม และในปีเดียวกันนี้ก็ได้จัดให้มีการแข่งขันชกมวยชิงแชมป์เป็นมวยไทยรุ่นต่าง ๆ ตามแบบสากล และชั่งน้ำหนักเป็นกิโลกรัมและเป็นปอนด์ และมีรองแชมป์เป็นตั้งแต่อันดับ ๑ ถึงอันดับ ๑๐ แชมป์เป็นมวยไทยของสนามมวยเวทีราชดำเนินรุ่นแรกมีดังนี้

รุ่นฟลายเวท	วิชัยบารโฆส
รุ่นแบนตั้มเวท	หลาว เลิศฤทธิ
รุ่นเฟเธอร์เวท	ชูศักดิ์ ราชวัตร
รุ่นไลท์เวท	สุรศักดิ์ บารโฆส

ส่วนอีก ๒ รุ่น คือ รุ่นเวดเตอร์เวท และรุ่นมิคเคิลเวท ยังไม่มีการชิงแชมป์เป็น^๒

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ นี้ได้จัดให้มีการแข่งขันชกมวยยกที่มสิงโตเกียรติยศ เช่น พ.ศ. ๒๔๙๗ ที่สระบุรี ขณะที่ราชดำเนินผสม พ.ศ. ๒๔๙๘ ที่มดุกหักชนิดทำชิง แต่กั

^๑เวทีราชดำเนิน, หนังสือบริคณสนธิและข้อบังคับ, พระนคร: สำนักพิมพ์มหาชัยการพิมพ์, ๒๔๙๖.

^๒"ชาวมวยไทย" กีฬา ๙ (พฤศจิกายน ๒๔๙๗) : ๑๐

สถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยในสมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ สำนักสมอคอนแห่งเมืองลพบุรี ซึ่งเจ้าชายรวงไฉ่ศึกษาศิลปะศาสตร์ สันนิษฐานว่าคงเรียนวิชามวยไทยด้วย เมืองวิเศษไชยชาญ มีนักมวยฝีมือดีที่ชกกับพระเจ้าเสือในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือมีนายกลาง หมักตาย นายใหญ่ หมักเหล็ก และนายเล็ก หมักหนัก เป็นต้น บ้านบางปะหัน เชื่อว่าเป็นบ้านเกิดของนายขนมต้ม นักมวยไทยในประวัติศาสตร์ เมืองย่างกุ้ง เป็นเมืองที่นายขนมต้มไปชกกับนักมวยพม่าถึง ๑๐ คน บ้านแก่ง เป็นบ้านที่มีสำนักมวยของครูเที่ยง บ้านท่าเสา เป็นบ้านที่มีสำนักมวยของครูเมฆ แขวงเมืองตาก เป็นบ้านที่สี่สำนักมวยของครูท้าว บ้านห้วยคา อำเภอฟิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นบ้านเกิดของพระยาพิชัยดาบหัก เมืองทุ่งนั้ง มีสำนักมวยของครูมิล ซึ่งเคยต่อยกับพระยาพิชัยดาบหักสมัยยังเป็นนายทองกีฬินขาว

สถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แก่ สำนักบางหว้าใหญ่ (วัดระฆังโฆสิตาราม) เชื่อว่าเป็นสถานที่ซึ่งพระพุทธรูปเลิศล้ำนภาลิขิตได้ศึกษาวิชามวยไทยจากสำนักนี้ด้วย หอสนามหลวงมีการแข่งขันชกมวยหน้าพระที่นั่งครั้งสำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๕ คือเมื่อคราวงานพระราชทานเพลิงศพของกรมขุนมรุพงษ์ศิริพัฒน์ ซึ่งเป็นเหตุให้ประชาชนสนใจมวยไทยมากขึ้น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้กำหนดวิชามวยไทยไว้ในหลักสูตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๗ โดยมีร้อยเอกขุนเจนกระบวนหักเป็นผู้สอน จังหวัดลพบุรี เป็นบ้านเกิดของหมื่นมวยแมนหมัด เมืองโคราช เป็นบ้านเกิดของหมื่นซังคเชิงชก เมืองไชยา เป็นบ้านเกิดของหมื่นมวยมีชื่อที่ได้รับบรรดาศักดิ์ในสมัยรัชกาลที่ ๕ สนามมวยสวนกุหลาบวิทยาลัย ซึ่งเปิดทำการแข่งขันในสมัย ร. ๖ ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ซึ่งนับว่าเริ่มมีการแข่งขันชกมวยที่สนามมวยประจำเป็นครั้งแรก นอกจากนั้นยังมีการแข่งขันชกมวยที่สวนจิตรลดาในงานฤดูหนาวปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ด้วย วงเปรมประชากร เป็นที่พักและฝึกซ้อมมวยของนายทัม จำเภา และนายยังหาญทะเล โดยมีกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นผู้ควบคุม วัดมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท เป็นวัดของหลวงพ่อดุสิต ซึ่งกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้พานายทัม จำเภาไปทำพิธีปลุกเสกก่อนจะชกกับนายประสิทธิ์ บุญยารมย์ สนามมวยหลักเมืองท่าช้าง

เป็นสถานที่จัดแข่งขันชกมวยต่อจากสนามมวยสวนกุหลาบวิทยาลัย ประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๖ ถึง ๒๔๗๒ ณ สนามมวยแห่งนี้ ได้เริ่มใช้สวมแทนการคาดเชือก มีการชกกันถึงตาย สนามมวยสวนกุหลาบในบริเวณสวนลุมพินี ได้เปิดแข่งขันเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๒ สนามมวยสวนเจ้าเพชร อยู่บริเวณกรมการรักษาคินแดนปัจจุบัน ได้เลิกแข่งขันเมื่อใกล้สงครามโลกครั้งที่ ๒ สนามมวยพัฒนากร สนามมวยศรีอยุธยา และสนามมวยวงเวียนใหญ่ เป็นสนามมวยที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยจัดขึ้นที่โรงภาพยนตร์ สนามมวยเวทีราชดำเนิน เปิดทำการแข่งขันชกมวยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ จนถึงปัจจุบัน นับว่าสำคัญ สนามมวยเวทีลุมพินี เปิดทำการแข่งขันชกมวยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๖ จนถึงปัจจุบัน นับว่าเป็นสนามมวยที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญต่อกีฬามวยไทยควบคู่กับสนามมวยเวทีราชดำเนิน สนามมวยเวทีไทยทีวี เริ่มจัดรายการแข่งขันชกมวยไทยทางทีวี พ.ศ. ๒๕๐๖ มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนับว่าเป็นสนามมวยที่สำคัญในการส่งเสริมกีฬามวยไทยด้วย นอกจากนี้ยังมีเวทีมวยประจำจังหวัดและอำเภอที่จัดแข่งขันชกมวยเป็นประจำและเป็นครั้งคราวแล้วแต่โอกาสอีกมากมายในปัจจุบัน

ค่ายมวยที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อนสนามมวยเวทีราชดำเนินจนถึงสมัยปัจจุบันทั่วไป ส่วนกลางและต่างจังหวัดมีอยู่เป็นจำนวนมาก จะขอนำมากล่าวพอเป็นตัวอย่างได้ดังนี้

วงศ์เทเวศร์	เทียบท่าแหง	ศร ไขว้
ศร ประเสริฐ	นฤภัย	เจริญ เมือง
ยন্ত্র กิจ	เกศสงคราม	ศร แดง
ศ. บางคอแหลม	สมานฉิม	ชมศรี เมฆ
ประสาทหินพิมาย	กาย ส.ส.	พระ ประแดง
พระขรรค์ชัย	ลูกสุรินทร์	กฤษณะ สุวรรณ
กล้าศึก	ทรงกิติรัตน์	ยอดศร จันทร์
ใจมีบุญ	ส. เพชรน้อย	ศรีอนุ
นรินทร์	เลื้อยขาวสวน	ศิลาชัย
วิถีสัย	เริงณรงค์	นาคพยัคฆ์

เทพพิสัย
 เลื่อนกระบวน
 ตรีโสธร
 ลูกละโว้
 เลื่อนขวาฟ้า
 พยัคฆ์อรุณ
 กาลเทกษสว่าง
 สิงห์สายันต์
 ลูกบางบ่อ
 ลูกไผ่เหลือง
 ภิรมย์พองแดง
 สาคกรพิทักษ์
 ส. เทพพิทักษ์
 สวนมิกสกวัน
 เควี
 สิงห์เชื้อเพลิง
 สหายศึก
 ลูกบุญจมา
 วังขมภู
 เพชรเกษม

สุริยะ
 รัตนสิทธิ์
 ลูกขาวเหนือ
 เลื่อนเมืองไค้
 ภิรมย์พองหลวง
 เกียรติโยธิน
 เปรมชัย
 วีระพล
 ภิรมย์ช่าง
 ฮ. มหาชัย
 เพชรยินดี
 พรทวี
 ภิรมย์กันภัย
 ลูกเจ้าแม่ไทรทอง
 ล้อเหล็ก
 ลูกบ่อทอง
 สิทธิบุญเลิศ
 ส. เทพพิทักษ์
 ศ. ประภัสสร
 ภิรมย์พระพรหม

กิ่งเพชร
 สิงห์อีสาน
 สกุดศึก
 ลูกนาวิกโยธิน
 พรพิณ
 ภิรมย์สมาน
 พิศาลชัย
 ลูกมาตุลี
 เกียรติศักดิ์กองกา
 ลูกบางปลาร้อย
 แพร่เทกษ
 ลูกขอแด
 ส. นทรนิกร
 พิษณุราชันย์
 ขวัญใจชนบท
 สี่ราชเคโซ
 ศ. พญาไท
 สิทธิชูชัย
 สิงห์ท่งศักดิ์
 ส. ประทีป าดดา

ชื่อค่ายมวยต่างจังหวัดในภาคต่าง ๆ เช่น
 ภาคใต้

ภิรมย์ขุน
 ซาคิสมังคลา
 เกียรติเมืองนรา

เลื่อนเสวีกุล
 รุ่งคำพะยา
 ลูกกาบ

ภิรมย์ครุหมาย
 ศักดิ์อุดม
 ลูกน้ำตาปี

ลูกคำเสียง	เกษพลโทพย	คลังน้ำ เบรค
ลูกเจ้าพ่อคอดหงษ์	ศิษย์พิมพ์	สิงห์ราวไค้
ฤทธิอนันต์	จ้าวพยัคฆ์	เป็นต้น
ภาคอีสาน		
สิงห์สายัณห์	มัจฉุภย	ศิริพงษ์
กังวาลไพร	ช. สิงห์ราช	ศิษย์ย่าง
ลูกร้อยเข็ก	ลุ่มน้ำบึง	เกษกฤษร
เพชรสามเหลี่ยม	สิงห์ไทรภพ	ประชาชนบท
พงษ์สุริยะ	ส. ทรงรัตน์	สิงห์สุรียา ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีชื่อทีมมวยซึ่งเคยมีการแข่งขันมวยยกทีม เช่น ทีมราชดำเนินผสม ทีมสุระนารี ทีมเมืองรามหาราช ทีมลูกทักบิณ ทีมเลือดเมืองไค้ เป็นต้น

บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย ตั้งแต่สมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์จนกระทั่งสมัยเปิดสนามมวยเวทีลุมพินีมี ๑ ขอจะกล่าวโดยสังเขปไว้ดังนี้ สมเด็จพระเจ้าเสือ ทรงเป็นทั้งนักมวยและส่งเสริมการชกมวย พระยาพิชัยดาบหักตัวอย่างของนักมวยที่ดี ทั้งในตามความสามารถ และการเคารพครูบาอาจารย์ นายขนมต้มถือว่าเป็นบรรพบุรุษผู้สร้างเกียรติประวัติในเชิงมวยไทย พระเจ้าตากสินมหาราชทรงยกย่องผู้ที่มีความสามารถทางมวยไทย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้สนับสนุนกิจการมวยไทย และให้หมื่นฉลาตชกรกับนักมวยชาวฝรั่งเศสที่มาทำพินัน สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ศึกษาวิชามวยไทยด้วยพระองค์เอง สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงศึกษาวิชามวยไทยจากหลวงมลายูชานูโยค ทรงโปรดให้มีการแข่งขันชกมวยที่ท้องสนามหลวงและพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้นักมวยด้วย ร้อยเอกขุนเจนกระบวนหัด เป็นผู้สอนวิชามวยไทยในโรงเรียนนายร้อยพระเจ้าจุลจอมเกล้า กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นผู้ที่มีฝีมือมวยไทย และเป็นผู้ควบคุมการฝึกซ้อมของนายทัพบ จ่าเกาะ และนายยัง หาญทะเล

พระชลัมภพิสัย เสนี เป็นผู้ช่วยกรมหลวงชุมพร ฯ ในการฝึกสอนมวย พระเนรมสมาหาร
 เจ้าเมืองโคราชซึ่งนำ นายแคง ไทยประเสริฐ มาชกในงานพระราชทานเพลิงศพกรม
 ขุนมรุพงศ์ศิริพัฒน์ พระยาวิบูลย์พิเศษฤทธิ เจ้าเมืองไชยา ผู้ซึ่งพานายปล่อง จำนง
 ทอง จากไชยามาต่อยกับนักมวยโคราชไล่ชั้นชนะและได้รับบรรดาศักดิ์จากพระพุทธเจ้า
 หลวงเป็น "หมื่นมวยมีชื่อ" พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้มีการ
 ชกมวยประจำในงานอุทานวาทที่สวนจิตรลดา ในปี พ.ศ. ๒๓๖๔ พลโทพระยาเทพหัสดิน
 ผู้ควบคุมทหารไปรบในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ และได้จัดให้ทหาร ไทยชกมวยไทยให้ชาว
 ต่างประเทศชม พระยานนทิเรนสุเรนทรภักดี ผู้จัดแข่งขันมวยไทยขึ้น ณ สามีคยาจารย์
 สมาคมต่อจากสมัยเริ่มต้น เพื่อเก็บเงินซื้อปืนให้กองเสือป่า พระยาภักดีนรเศรษฐ์
 พระยาโอวาฬรทกิจ พระยาฤทธิไกรเกรียงหาญ ผู้ควบคุมนักมวยมีชื่อของส่วนกลาง
 สมัย ร. ๖ หลวงพิพัฒน์พลกาย กรมมวยของนายสุวรรณ นิวาสะวัต เจ้าคุณคณาทรบดี
 เป็นผู้เปิดสนามมวยสวนสนุกขึ้นในบริเวณสวนลุมพินีในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ นายสุนทร
 ทวีสิทธิ์ นายนิยม ทองชิตร์ กรรมการชี้ขาด สมัยสวนสนุก เจ้าเชษฐาคหบดีผู้เปิด
 สนามมวยสวนเจ้าเชษฐขึ้น นายสังเวียน หิรัญเลขา นายวงศ์ หิรัญเลขา
 นายเจือ จักขุรักษ์ กรรมการมวยสมัยสวนเจ้าเชษฐ นายทองฮวน สี่บุญเรือง
 เป็นผู้จัดการสนามมวยพัฒนากร นายปราโมทย์ พึ่งสุนทร นายสนามมวยเวที่ราชดำเนิน
 คนแรก พ.ศ. ๒๔๘๘ พระยาจินการักษ์ กรรมการบริหารเวที่ คุรุชิต อัมพลสิน
 ผู้จัดมวยเข้าแข่งขัน นายวิจิต ทรัพย์สุนทร ร้อยโทสัมพันธ์ ชันระชะวัน นายเขตร
 ศรียาภัย นายมาลัย ชูพินิจ นายเขาว์ ฉวีวงษ์ นายเอนก สวรรค์น เป็น
 กรรมการจัดการแข่งขันมวยสนามมวยชั่วคราวในบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.
 ๒๔๙๔ หลวงธรรมาภิวัตนาการ กรรมการเปรียบเทียบ สมัยพระยาจินการักษ์ เป็นนายสนาม
 มวยเวที่ราชดำเนิน นายเฉลิม เชี่ยวสกุล พันตำรวจเอก พิชัย กุลละวณิช
 นายประคิษฐ์ พรหมภักดี นายพร พานิชภักดิ์ นายเจือ จักขุรักษ์ นายชัยชวี
 เกกะนันท์ นายแนบ ผ่องแผ้ว เป็นผู้ถือหุ่นบริษัทเวที่ราชดำเนิน พ.ศ. ๒๔๙๖
 สนามมวยเวที่ลุมพินี เปิดทำการแข่งขันเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ โดยนายเขตร ศรียาภัย เป็น
 ผู้จัดการ เสธ เถิบ แสงฤทธิ เป็นนายสนาม

พระนามและชื่อนักมวย ครูมวยสมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ที่พอจะนำมากล่าวได้ มีดังนี้

สมเด็จพระเจ้าเสือ ทรงโปรดเกล้าฯ มวยไทยเป็นพิเศษเคยปลอมพระองค์ไปชกมวยกับราษฎร และพระราชทานรางวัลแก่นักมวยอยู่เสมอ นายกลาง หมัดตาย นายใหญ่ หมัดเหล็ก นายเล็ก หมัดหนัก เป็นชาววิเศษไชยชาญเคยต่อยกับสมเด็จพระเจ้าเสือ เมื่อครั้งพระเจ้าเสือปลอมพระองค์ไปเที่ยวงานและต้องการจะชกมวยด้วย นายขนมต้มนักมวยไทยในประวัติศาสตร์ผู้โด่งดัง เคยชกกับมากถึง ๑๐ คน ทำให้ชาวไทยมีชื่อเสียงมาก ครูเที่ยง ครูเมฆ เป็นครูมวยของพระยาพิชัยดาบหัก สมัยที่ยังเป็น นายทองดี พันขาว ครูนิล ครูท้าว เป็นครูมวยสมัยเดียวกับครูเมฆ ครูเที่ยง เคยต่อยกับพระยาพิชัยดาบหักมาแล้ว พระยาพิชัยดาบหักนักมวยที่มีความสามารถเป็นเลิศและอาศัยวิชามวยไทยเป็นพื้นฐานเข้ารับราชการในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสิน จนได้รับบรรดาศักดิ์ถึงพระยา มีประวัติการรบที่กล้าหาญ

นักมวยไทยสมัยก่อนต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่หมื่นนลาญ เคยต่อยกับชาวฝรั่งเศส ในสมัยรัชกาลที่ ๑ หมื่นมวยแมนหมัดเป็นนักมวยชาวลพบุรี หมื่นซงกเชิงชก เกิมชื่อ นายแคง ไทยประเสริฐ นักมวยชาวโคราช และหมื่นมวยมีชื่อ เกิมชื่อนายปล่อง จ้างทอง นักมวยจากไชยา ซึ่งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์จากระพุทธเจ้าหลวง นายล้อม คงเจริญ เชื้อนนายปล่อง จ้างทอง ชื่อนักมวยในสมัยรัชกาลที่ ๒ เช่น นายผ่อง ปราบสบกเป็เป็นคู่ชกของหมื่นมวยแมนหมัด เมื่อคราวชกที่สนามมวยสวนกุหลาบ ปี พ.ศ. ๒๔๖๔ นายผ่อง เป็นฝ่ายชนะ และเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นเพราะประชาชนต่างก็เฮโลเข้าล้อมนักมวยทำให้เกิดความวุ่นวาย จึงเป็นเหตุให้ต้องยกพื้นสนามมวยให้สูงขึ้น นายทับ จำเกาะ และนายยัง หาดูทะเล นักมวยฝีมือดีจากเมืองโคราช ภายหลังมาอยู่ในความควบคุมของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ และพระชลัมภพิชัยเสนี นายประสิทธิ์ บุญยารมย์ ครูพลศึกษาผู้ที่มีฝีมือมวยไทยดีเยี่ยมคนหนึ่ง นายตู ไทยประเสริฐ นายท่วม เชี่ยวแสงใส ซึ่งเคยต่อยกันในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ที่สนามมวยสวนกุหลาบ นายทิม อติเปรมานนท์ เป็นครูพลศึกษาเป็นนักมวยมีชื่อในสมัยรัชกาลที่ ๒ และต่อมา

ได้เป็นกรรมการซึ่งชาคมวยที่มีชื่อเสียงค่าย นายบึงสะเลม ศรีไชว นักมวยที่แข็งแกร่ง บึกบึน อยู่ในความดูแลของหม่อมราชวงศ์มานพ ซึ่งจะใกล้ชิดกับนายทับ จำเกาะ แต่ นายทับ จำเกาะ ไม่สู้แต่จะสู้กับนายประสิทธิ์ บุญบารมย์ และนายทับเป็นฝ่ายชนะ นายสุวรรณ นีวาสะวัต ศิษย์เอกของหลวงพิพัฒน์มฤคทาย นายอินทร์ ศักดิ์เกษ มวย ไชยา ลูกศิษย์ของหม่อมมวยมีชื่อ นายพูน ศักดา มวยที่จากโคราช เคยชกกับ นาย สิ้น คิลกวิลาศ เป็นนำของสยาม คิลกวิลาศ ชกเสมอกัน และนายพูน ศักดา ได้เข้า เอาศอกกดกลับมาใช้เป็นครั้งแรก จึงวางมวยจีนซึ่งเคยชกกับนายยัง หาญทะเล แต่ก็ พ่ายแพ้ไปอย่างยับเยิน นายหวัง มะหะหมัก แห่งคณะศรีไชว ชกกับ นายก้อน แห่งจังหวัดราชบุรี ในการชกกันครั้งนี้ นายหวังเซตกเวที่ไป เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงเวทีมวยไทยไม่ให้เห็นของที่นักมวยขึ้น ต่อมาในสมัยหลักเมืองท่าช้าง มีนักมวยที่มีชื่อ ได้แก่ นายแพ เลี้ยงพระ เสริฐ นักมวยจากท่าเสา อุตรดิตถ์ ต่อยกับนายเจีย (แขก เขมร) นายเจียถึงแก่ความตาย จึงเป็นเหตุให้มีการสวมรวมแทนการคาดเชือกในสมัย ต่อมา นายคำเหมย เมืองยศ นักมวยที่จากลานนาไทยชกกับนายนพ ชมศรีเมฆ เป็น นักมวยคู่แรกที่ชกด้วยการสวมรวม ต่อมาในสมัยสนามมวยเวทีสวนสนุก ซึ่งเริ่มมีมุลแวง มุมน้ำเงิน นักมวยในสมัยนี้ ได้แก่ สยาม คิลกวิลาศ เกษ ภูภิญโญ สุวรรณ นีวาสะวัต ทองอยู่ นิลสุวรรณ แนบ นิมรัตน์ แอ ม่วงดี ซึ่งเป็นผู้นำเอากระบี่เหล็กมาใช้ เป็นคนแรก วัน เมืองจันทร์ เคยชกกับหวัง มะหะหมัก ต่อมาสมัยสนามมวยสวนเจ้า เขษร นักมวยที่มีชื่อเสียงได้แก่ นายชีว อนุเพชร นายอมะโร หรือจ่าบุญ ไชยสะอาด หรือฉันท สมิติเวช ต่อมาเป็นหัวหน้าค่ายมวยสยามฉันท นายแอ ม่วงดี นายสินทร์ ศักดิ์เกษ นักมวยฝีมือที่จากชุมพร นายสุวรรณ นีวาสะวัต

นักมวยที่มีชื่อในสมัยแรกของสนามมวยเวทีราชดำเนินและสนามมวยเวทีลุมพินี ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึง พ.ศ. ๒๔๖๒ ได้แก่ สุข ประสาทพิมพ์นิมาย อุศมาน ศรีแดง ประเสริฐ ส.ส. ถวัลย์ วงศ์เทเวศร์ ฉลวย นฤภัย ผล พระประแดง สกีส นฤภัย ประบุทธ อุกมศักดิ์ ประสิทธิ์ ชมศรีเมฆ สยาม คิลกวิลาศ สมศรี ชมศรี เมฆ ชูชัย พระขรรค์ชัย สุรัชย์ ลูกสุรินทร์ ทองใบ ยนตกรกิจ กฤษ กฤษณะสุวรรณ

พินยา กล้าศึก จำเริญ ทรงกิตร์คน สมเคื้อ ยนกรกิจ สมิง เกศสงคราม
 ศิษย์พันธ์ ยอดกรจันทร์ สวงษ์ ใจมีบุญ วิหก เพียบกำแหง ธนู นฤภัย
 การะเวก ส. เพชรน้อย กิตติ ศรีहन พรหมมิตร นวรัตน์ วองเลือกชาวสวน
 บรรจง ศิลาชัย ยงยุทธ วิถีชัย เสมา กล้าศึก กิมหยี่ เรืองรงค์
 ศักดิ์ชัย นาคพยัคฆ์ เปลี่ยน เสมทอง สมาน เลือกราช ฮ่อง ภูภิญโญ
 ทองใบ ยนกรกิจ สุภชัย สารคาม ประไพ ส.ส. วิบูลย์ ศิลาชัย
 ศิดา ศิษย์ผล บรรจง ศิลารัตน์ โททอง ศิษย์หิรัญ เชิด นครชัยศรี เอกชัย
 วีระชัย อาลีบาบา ศรีแดง จะเคื้อ เลือกรชนบท วิเชียร สิงห์พาลม สุเทพ
 เทพพิชัย, นิตย สุริยะ, เทิด สิงห์พาลม, สายฟ้า วิถีชัย, สุขเกษม เกศสงคราม
 ลิงลม ทรงกิตร์คน สมาน ราชวัฏ บุญมี ราชวัตร เปลี่ยน กิ่งเพชร,
 วิทยา ราชวัฏ บุญธรรม วิถีชัย บรรเท็ง ใจมีบุญ อาคม วีระชัย เลิศทะเล
 เลือกระยอง ชาคิชาบ รัตนสิทธิ์ รุ่งศักดิ์ สิงห์อีสาน อุดภัย ศรีโสธร ยืนยง
 ลูกชาวเหนือ นำพล สกุดศึก ชาญณรงค์ ลูกละโว้ นิมิตร เลือคเมืองใต้
 เลิศชาย ลูกนาวิกโยธิน เมศคำ เลือคชาวฟ้า ชาคิชาบ รัตนสิทธิ์ ศัพคณน้อย
 คลองฉางู ฟ้าใส หวีชัย สักคีน้อย เจริญเมือง อนันตศักดิ์ ร.พ.ท.
 พรพิชญุ ศรีราม อุดภัยศักดิ์ อิทธิอนุชิต ปัจจัย ศรีขันโทภาส เคนธรณี
 เมืองสุรินทร์ อิศรศักดิ์ บาร์ไบส วิชาญ ส.พิกิจศักดิ์ นำศักดิ์ ยนกรกิจ
 เกษฤทธิ์ อิทธิอนุชิต เคน ศรีโสธร พรสวรรค์ แหวมฟ้าผ่า อภิเดช ศิษย์หิรัญ
 จิ้งหรีดทอง มหาสารคาม สุรศักดิ์ บาร์ไบส พายัพ สกุดศึก คงเคช ลูกบาง-
 ปลาสร้อย ราวี เกษาชัย อรชุน ธ.มหาชัย เรืองชัย ศรีโสธร เปิกฤกษ์
 ชาควันชัย วิชาญน้อย ศรีเมืองนนท์ หลักชัย ลูกมาตุลี ศรีนารายณ์ ลูกมหาโลก
 แคนชัย ยนกรกิจ เรืองศักดิ์ ส.ลูกพิทักษ์ แสนชัย เทอคไท อนันตกร ส.ลูก
 เมืองราช คะนองเมฆ กษาศึก แสนนภา พยัคฆโสภณ เขียวหวาน ยนกรกิจ
 สุขเกษม สายฟ้าแลม ประกายแก้ว ลูก สงก. ทหารหน้า ศิษย์พรพิรุณ ณรงค์
 พิษณุราชันย์ มงคลเกษ พัทธชัย เควิก อมรรักษ์ พุจิวาร่า ฐิปน

ชื่อกลมวยต่าง ๆ ไค้แก

กลขุนศึกกีทวน	กลหนูไครราว	กลปีกปักษากวายนอก
กลคลื่นกระหน่ำฝั่ง	กลพระรามจรดถนน	กลนารายณ์ขึ้นเศียร
กลลูกกลางจับหมัก	กลรักแร้หักแขน	กลล้มขุนทวน
กลหนุมาณหักคาน	กลมวยแกศอกไค้แก	กลพระรามนำวศร
กลพระรามหักศร	กลพระรามขึ้นศร	กลมวยแกเขาไค้แก
กลพุดกแม่กิน	กลเบนพระสุเมร	กลกั้งหันคองลม
กลมวยแกเท้าไค้แก	กลฤๅษีเหิร	กลพระรามเค้นกง
กลนางมณีไค้หมัก	กลนางมณีไค้หมัก	กลยันรุกรชมุล
กลบรรพตเฉลิม	กลหักหลักเพชร	กลหนุมาณฟ้ากุมภักดิ์
กลพลิกพริ้ว	กลทวนขุนศึก	กลหนุมาณแบกแข็ง
กลมวยจูโจมไค้แก	กลกว้างเหลิ้วหลัง	กลคลบขึ้น
กลตลบลง	กลอีกาฉีกรัง	กลหนุมาณแหวกฟอง
กลนกกุ่มเขารัง	กลฤๅษีมุกระ	กลหนุมาณทะยาน
กลตะเพียนแข่งตอ	กลพระรามตีทับ	กลพระรามสะกดทัพ
กลมันเศียรทศกัณฐ์	กลขวางจักรนารายณ์	กลพระรามเหยียบลงกา
กลรามสูรขวางชวาน	กลหนุมาณข้ามลงกา	กลนารายณ์ข้ามสมุทร

ชื่อหมักที่ใช้ในศิลปะมวยไทย ไค้แก

หมักตรง หมักขวางยาว(หมักสลึง) หมักขวางสั้น (หมักรุก)
หมักสอยยาว (หมักอัปเปอร์คัต)

ชื่อศอกที่ใช้ในศิลปะมวยไทย ไค้แก

ศอกตี ศอกตัด ศอกงัด ศอกพุ่ง ศอกเสย ศอกกลับ ศอกคู่ ศอกถอง

ชื่อเขาที่ใช้ในศิลปะมวยไทย ไก่แก้ว

เขาคัด เขาลีง เขาครง เขาค่อง เขาลอย

ชื่อเตะที่ใช้ในศิลปะมวยไทย ไก่แก้ว

เตะคัด เเตะลีง เเตะครง เเตะกวาก เเตะริด เเตะลีง เเตะผ่านมาก
จร เข้พักคาง

ชื่อถีบที่ใช้ในศิลปะมวยไทย

ถีบครง ถีบเห็บ ถีบข้าง ถีบฉดัง ถีบจิก ถีบตั้ง ถีบเซาะ

ศัพท์ทั่วไปเกี่ยวกับมวยไทย

ศัพท์ทั่วไปเกี่ยวกับมวยไทยอาจจะสรุปได้ดังนี้

จกมวย	ขึ้นครู	ไหว้ครู
แม่ไม้	ลูกไม้	กลมมวย
ย่างสามขุม	คลุกวงใน	จกมวยขวา
จกมวยซ้าย	มวยหมัด	มวยศอก
มวยเซา	มวยเตะ	มวยศอก
ชิงท่า	ไม้รุก	ไม้รับ
หลบหลีก	ปิดป้อง	ตอบโต้
ไม้รับหมัด	ถอยเตะ	ถอยถีบ
ถอยถอย	ถอยเซา	หลบคำ
หลบออกข้าง	หลบออกข้างนอก	หรือฉากนอก
หลบเข้าข้างใน (หรือฉากใน)	ชิงชก	ชิงเตะ
หมัดตาม	หมัดนำ	ชิงตอบโต้
แก้มัด	แก้มวย	แก้เซา
แก้ถีบ	แก้เตะ	แก้ศอก

ทางมวย	การออกอาวุธ	ถอยฉาก
ประกบวงใน	โยนเซ้า	ชกกลม
ชกเป้า	เดินเชิง	ลงนวม
ชกกระสอบ	ยก	มวยรับ
มวยเกี่ยว	มวยหลัก	มวยรุก
มวยรับ	มวยทั้งรุกและรับ	จุดอดน
เตะลม	ถีบลม	ชกสวน
ปะทะ	เตะสวน	กระจับ
สนับพัน	นวม	คาดเชือก
มวยวัด	ผ้ายันต์	ตะกรุด
ปะเจียด	กรรมการ	กรรมการชี้ขาด
ตีหน้ากาย	หัวหน้าคณะ	โปรโมเตอร์
มวยหลวง	หมักเหวียงควาย	ชุบตัว
พิธีอักษรสุนทร	กามาคแดง	สะโตน
เงินรางวัล	ชันน้ำพานรอง	เลื้อสามารถ
นอกเอาท์	เทเบิ้ลเกิ้ลนอกเอาท์	กรรมการปราบมวย
ลมมวย	มวยลม	มวยหมู
ยำเหยาะ	กาวยาง	ห้ามทัพ
ยำยี่	ไม้เคสติก	ไม้ตาย
ไม้เป็น	ไม้สั้น	ไม้ยาว
มีดกะบุง	พันลำ	เครื่องราง
รุน	ยก	สลาก
มม	พีเลี้ยง	อันคับ
ปรับ	ยอมแพ	แต่ม
หยุด	แยก	ชัก

ชอง	กระถิง	ระซัง
เชิงชก	พาวล	ปล้ำ
ลัมทับ	เหวียง	กอก
จับ	ลอค	นับ
แกล้งอ้ม	จับมือ	สมยอม
ไมสมศักดิ์ศรี	ทำชิง	ป้องกันตำแหน่ง
แซมเป้เขียน	เลื่อนอันคัม	ลกอันคัม
ปลกจากอันคัม	เสมอกัน	ไม่มีทางสู้
บาคแผลดกรรจ	ชนะโคยเค็ดชาก	ปาจรีย
ทา เทพพนม	ทาปฐม	ทาพรหม
ทา เทพนิมิตร	ทานกยุงพ้อนหาง	ทาคุม
เชิงกรู	ทากุคัสกร	ทาพ้อนล่องเง็ง
ทากวายม้งกม	สังเวียง	เวที าลา

ปัจจุบันมวยไทยถือว่าเป็นกิจกรรมทางพลศึกษาอย่างหนึ่ง และได้บรรจุไว้ในหลักสูตร กังรายละเอียดต่อไปนี้

หลักสูตร ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๘ ได้กำหนดให้มวยไทย อยู่ในรายวิชา เลือกลงของหมวดพลานามัย โดยมีลักษณะวิชาดังนี้

พ ๑๐๒ มวยไทย : ทักษะเบื้องต้นของการการ์ด การฟุตเวิร์ค าลา การใช้หมัดแย็บ หมัดตรง หมัดศอก หมัดอัมเปอร์คัท การป้องกันหมัดแย็บ หมัดตรง หมัดศอก หมัดอัมเปอร์คัท การเตะ การถีบ การขึ้นพรหมไหว้ครู การต่อสู้ กติกาการแข่งขัน

หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้กำหนดให้มวยไทยเป็นวิชา มุ่งในหลักสูตร ขิงรายวิชา เลือกลงโดยกำหนดจุดประสงค์และลักษณะวิชาไว้ดังนี้

พ ๐๑๓๒ มวยไทย

- จุดประสงค์
๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจในมวยไทย
 ๒. ให้รู้ถึงคุณค่า และ เห็นความสำคัญของการนำมวยไทยไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 ๓. ให้มีความรู้และทักษะในมวยไทยจนสามารถนำไปใช้ในการออกกำลังกายได้อย่างปลอดภัย
 ๔. ให้มีความรู้ความเข้าใจระเบียบ ข้อบังคับ และ กติกาการแข่งขัน
 ๕. ได้มีคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ความกล้า ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถในการตัดสินใจ และความสุชมรอบคอบ

คำอธิบายรายวิชา : ความรู้ทั่วไป วิวัฒนาการและคุณค่าของกีฬามวยไทย เฉพาะตัว ทักษะการใช้อาวุธและการป้องกันแบบต่าง ๆ ระเบียบประเพณี กติกา มารยาทของการเป็นผู้เล่นและผู้ตัดสิน การบริหารร่างกาย การบำรุงรักษาสุขภาพ เทรนกายความปลอดภัย และการดูแลรักษาอุปกรณ์ของกีฬามวยไทย

หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๖๔ ได้กำหนดมวยไทยเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตร โดยกำหนดจุดประสงค์และลักษณะวิชาไว้ดังนี้

พ ๐๑๓๓ มวยไทย

- จุดประสงค์
๑. ให้มีความรู้ ทักษะ และสามารถนำเอาไปใช้ในการออกกำลังกายอย่างปลอดภัย
 ๒. ให้รู้คุณค่า และ เห็นความสำคัญของการนำศิลปะมวยไทยไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
 ๓. ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในระเบียบข้อบังคับและ กติกาการแข่งขันมวยไทย